

Uredništvo : uprava: Ljubljana,
Kopitarjeva 4. Telefon 22-61-22-64.
Mesečna naročnina 25 Lr., za in-
ostranjsko 40 Lr. — Ček, rač. Ljub-
ljana 10.050 za naročnine in 10.594
za inostranjske. Izključno zastopstvo
za oglaševanje in inostranjske
UPI S. A. Milano.
Rekopisov ne vračamo.

SCLOVENE

NOVEMBER 1944

23

CETRTEK

Materialschlacht bei Aachen hat an Wucht etwas nachgelassen

In Lothringen dauern die Abwehrkämpfe an — Kraftvolle deutsche Gegenangriffe unterbrechen westlich Basel die rückwärtigen Verbindungen des vorgestoßenen Feindes — Bolschewistische Durchbruchversuche zwischen Budapest und dem Matra-Gebirge vereitelt

Aus dem Führerhauptquartier, 23. November. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Die Besetzung unseres Maas-Brückenkopfes südöstlich Helmond behauptete sich auch gestern gegen zahlreiche englische Angriffe.

Die Materialschlacht bei Aachen hat nach den schweren Kämpfen der letzten Tage etwas an Wucht nachgelassen. Bei Geilenkirchen wurden die angreifenden amerikanischen Bataillone wiederum von unserem Abwehrfeuer so schwer getroffen, dass sie mit der Masse liegen blieben. Im Kampfraum Eschweiler lief sich der Feind in erbitterten Ortskämpfen fest. Im ganzen kostete ihn gestern der vergebliche Versuch, unsere Front zu durchstoßen, nach bisher vorliegenden Meldungen wiederum 40 Panzer.

In Lothringen dauern die Abwehrkämpfe an. Ihre Schwerpunktziele liegen in der Stadt Metz, östlich des Bischwaldes und im Raum östlich Saarburg. In den Westvogesen beschränkte sich der Feind auf einige örtliche Angriffe.

In Belfort, um das seit gestern Vormittag heftig gekämpft wird, vernichtete die Besetzung 21 Panzer des Gegners. Kraftvolle Gegenangriffe unserer Eingreifverbände unterbrachen westlich Basel die rückwärtigen Verbindungen des auf den Rhein vorgestoßenen Feindes. Insgesamt wurden im Kampfraum südlich des Rhein-Marne-Kanals bis zur Schweizer Grenze 51 feindliche Panzer abgeschossen.

Schweres deutsches Fernfeuer liegt weiterhin auf Antwerpen und neuerdings auch auf dem Grossraum von Lüttich. Der Beschuss von London hält an.

An der adriatischen Küste brachte der erste Angriffstag der 8. britischen Armee trotz stärksten Materialeinsatzes hohe Verluste, aber nur geringen Geländegewinn in einem örtlich begrenzten Abschnitt.

Im italienisch-französischen Grenzgebiet wurden im Raum von Cuneo feindliche Banden zerschlagen, zahlreiche Waffen und die Masse des feindlichen Fuhrparks erbeutet.

In Südungarn scheiterten alle Versuche der Sowjets, ihre Brückenköpfe bei Apatin und Batina zu erweitern.

Zwischen Budapest und dem Matra-Gebirge vereitelt unsere Truppen den mit starken Panzer- und Infanteriekräften angestrebten bolschewistischen Durchbruch. Angriffe der Sowjets gegen die Stadt Miskolc wurden zerschlagen. Ungarische Verbände drängten nordöstlich Tokai den Feind in seinem Theiss-Brückenkopf zusammen.

Im Raum von Ungvar blieben starke Angriffe der Bolschewisten nach geringfügigem Geländegewinn liegen.

Im Frontbogen südöstlich Libau zerbrach auch gestern der Ansturm von vier sowjetischen Armeen an dem heldenhaften Widerstand und den Gegenangriffen unserer Divisionen.

Im Südtail der Halbinsel Sworbe steht unsere Besatzung erneut in schwerem Kampf mit überlegenem Feind. Unsere Seestreitkräfte brachten durch ihr zusammengefasstes Feuer den Heeresverbänden Entlastung.

Östlich der Halbinsel versenkten Minensuch- und Vorpostenboote ein sowjetisches Minensuchboot, schossen ein Schnellboot in Brand und beschädigten ein Kanonenboot so schwer, dass es strandete.

Anglo-amerikanische Terrorbomber führten am Tage und in der Nacht Angriffe gegen Nordwest-, West-, Südwest- und Mitteldeutschland. In einigen Städten entstanden Schäden in Wohngebieten und Personenverluste. Luftverteidigungskräfte schossen trotz schwieriger Wetterlage 82 feindliche Flugzeuge, darunter 61 viermotorige Bomber, ab.

Silovitost materialne bitke pri Aachenu je nekoliko popustila

V Loreni se nadaljuje obrambni boji — Z močnimi protinapadi so Nemci zahodno od Bazla prekinili prodirlemu sovražniku zvezo z zaledjem Boljševiški proborni poskusi med Budimpešto in pogorjem Matra so se izjalovili

Führerjev glavni stan, 22. 11. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Posadka našega mostišča ob Maasi jugovzhodno od Helmonda je tudi včeraj vzdržala vključ številnim angleškim napadom.

Silovitost materialne bitke pri Aachenu je po težkih bojih v poslednjih dneh nekoliko popustila. Pri Geilenkirchenu je naš obrambni ogenj tako težko zašel napadajoče ameriške bataljone, da glavnina teh čet ni mogla več napadati. Na bojišču pri Eschweilerju je običajni sovražnik v ogorčenih krajevnih bojih. V celem je izgubil sovražnik včeraj pri brezuspešnem poskusu, da bi prebil naše bojišče, po dosedanjih poročilih zopet štirideset oklepnikov.

V Loreni se nadaljuje obrambni boji. Težišča so v mestu Metz, vzhodno od Bischwald in na področju vzhodno od Saarburga. V zahodnih Vogezih se je omejeval sovražnik na krajevne napade.

V Belfortu, za katerega se od včeraj dopoldne silno borimo, je uničila posadka 21 nasprotnih oklepnikov. Naši oddelki so z močnimi protinapadi pretrgali zahodno od Basela sovražnikovo, ki je prodril do Rena, zvezo z zaledjem. Skupno smo uničili na bojišču južno od prekopa Ren-Marna do švicarske meje 51 sovražnih oklepnikov.

Z daljnosežnimi izstrelki smo nadalje močno obstreljevali Anvers ter tudi velepodročje Liege. Tudi London nadalje obstreljujemo.

Ob jadranski obali je utrpela 8. britanska armada prvega dne napada kljub najmočnejši uporabi gradiva visoke izgube, toda dosegla je le majhno ozemelsko pridobitev na nekem krajevnem omejenem odseku. Na italijansko-francoskem obmejnem ozemlju smo na področju Cunea razbili sovražne tolpe ter zaplenili številno orožje in večino sovražnega voznega parka.

V južni Madžarski so se izjalovili vsi sovjetski poskusi, da bi razirili svoja mostišča pri Apatinu in Batini.

Med Budimpešto in gorovjem Matra so preprečile naše čete nameravani boljševiški prodir, ki je bil izveden z močnimi pehotnimi in oklepnimi silami. Razbili smo sovjetske napade proti mestu Miskolc, Madžarski oddelki so stisnili severovzhodno od Tokaija sovražnika na njegovem mostišču ob Tisi.

Na področju Užhoroda so se po majhnem napredovanju zrušili boljševiški napadi.

Na loku jugovzhodno od Liepaje se je tudi včeraj zrušil naval štirih sov-

jetskih armad ob junaškem odporu in protidarcih naših divizij.

Na južnem delu polotoka Sorve-maa je naša posadka ponovno v težkem boju z nadmočnim sovražnikom. Naše pomorske sile so z osredotočenim ognjem razbremenile oddelke vojske.

Vzhodno od polotoka so potopili minoisikalci in predstražni čolni nek sovjetski minoisikalci, zažgali nek hitri bojni čoln ter tako težko poškodovali nek topniški čoln, da je nasedel.

Angloameriški strahovalji bombniki so podnevi in ponoči napadali severozahodno, zapadno, južno, padno in srednjo Nemčijo. V nekaterih mestih je nastala škoda v stanovanjskih predelih in izgube med prebivalstvom. Protiletalske obrambne sile so sestrelile vključ slabemu vremenu 82 sovražnih letal, med njimi 61 štirimotornih bombnikov.

Poljaki so ostali brez pomoči

Lizbona. UNRRA, ki naj bi omogočila ameriškomu gospodarskemu kapitalizmu velike posle, doslej ni prišla preko konference in posvetovanj. Gladujoče prebivalstvo Bonomijeve Italije, Belgije in ostalih dežel, je doslej zamaženo na njeno pomoč. Med drugim so objubili podporo tudi Poljski. Sedaj objavlja »Washington Times Herald« vest, da zastopniki UNRRE, ne morejo dobiti od svetjske vlade dovoljenja za dovoz pomoči preko sovjetskega ozemlja. Tako se je znova izjalovila pomoč te že itak sumljive organizacije.

Stiska na Sardiniji

Madrid. »ABC« piše, da je sardinsko prebivalstvo v taki stiski, da je prišel vrhovni komisar general Pinna v Rim, kjer je obvestil italijansko vlado o obupu prebivalstva. Sardinija je že 14 mesecev zaradi pomanjkanja vseh prevoznih sredstev popolnoma odrezana od kopnine. Januarja na Sardiniji sploh ne bo več kruha. Boda in politična zmeda označujeta položaj. Brezposelnost podpira separatistične težnje sardinskega prebivalstva, ki postaja vedno bolj nemirno. Komunisti ta položaj spretno izkoriščajo.

Bonomijeva vlada bo prošnje sicer sprejela na znanje, toda vrhovni komisar se bo pač močno razočaral, ako pričakuje kako dejansko pomoč.

Varšava. Varšavski odbor poljske pomožne organizacije se bavi sedaj s krepko podporo nemških uradnih mest z odstranjevanjem dragocenih umetnin iz varšavskih muzejev, arhivov in knjižnic. »Spravili jih bodo na varno, ker je zaradi sistematskega sovjetskega obstreljevanja iz Prage ogrožen zlasti narodni muzej.

Siloviti obrambni boji na zahodu

Berlin, 22. nov. Na zahodu so boji ob Burgundskih vratih zasenčili v poslednjih 24 urah materialne bitke pri Aachenu in Loreni, čeprav obojestranska uporaba sil med Belfortom in Mulhousom ni v nikakršnem razmerju s silami na ostalih težkih bojiščih. Gaullovske čete, ki so izrabile švicarsko mejo za kritje boka ter so vdrle v gornjo Alzacijo, posedujejo zaenkrat le dve do tri diviziji, medtem ko so ostali

Na Balkanu so skušali Bolgari s sedanjimi napadi na področju vzhodno od Kosovega polja zapreti veliko cesto v dolino reke Ibar. Ti napadi so se prav tako izjalovili, kot istočasni podvigi boljševiških tolpe proti nemškim varnostnim črtam zahodno od Kosovega polja.

Tudi boljševiki so na Madžarskem, na karpatskem bojišču in na severnem odseku vzhodnega bojišča ojačili svoje

odelčki de Gaulle, ki so sestavljeni večinoma iz Marokancev, vezani v težkih bojih v in pri Belfortu. V nasprotju s tem pa pritiskajo Severnoamerikanci na primer na obeh straneh prekopa Ren-Marna ali pri Eschweilerju z 10-12 divizijami na nemške položaje. Iz primerjave teh sil je razvidno, da je sovražni vdor ob švicarski meji le presenetljiv uspeh razmeroma majhnih sil, katerih nadaljnje napredovanje zahteva vključ temu energične protikrepe. Že v ponedeljek popoldne so nemške rezerve s protinapadom razbile bok prodirajočih Amerikancev, ki so napredovali proti vzhodu do Rena ter proti severu v smeri Mulhousa. S protinapadom na področju Altkircha so nemške čete zadržale sovražno napredovanje, tako da so lahko dovedle nove sile za ojačenje zapornih položajev. Gotovo je, da bo skušal nasprotnik izrabiti vdor v gornjo Alzacijo za to, da bi obšel močno utrjene Vogeze, ker je razvidno iz vseh dosedanjih napadov na to pogorje, ki jih je izvedel z zahoda, da je z vsakim korakom naraščal odpor in s tem višina njegovih izgub. To je doživel sovražnik v ponedeljek na novo, ko je prešel severno od St. Dieja po težki topniški pripravi v napad, da bi dosegel vzhodno obrobje Meurthe. Razen majhnih vdornih mest se je zrušil naval v osredotočenem nemškem obrambnem ognju. Nadaljnji težki sunki Severnoamerikancev ob prekopolu Ren-Marna zasledujejo prav tako cilj, razbiti ob teh vodnih cestah črto na Vogezih.

Ko so Severnoamerikanci na tem področju v poslednjih 24 urah še bolj ojačili svoje napade ter jugovzhodno od Saarburga prekoračili prekop Ren-Marna in Saar, so prešli Nemci v protinapade ter uničili 32 sovražnih oklepnikov. Ti ponesrečeni napadi v smeri na Saarburg so bili glavni ameriški podvigi v Loreni, kajti jugovzhodno od Thionvill se je njihova napadala moč izpotala v krvavih bojih prav tako sedaj pri Busendorf kot prej pri Mörchingenu. Nemške čete so izrabile sovražnikovo slabost in izvedle protinapade, potisnile nazaj severno krilo Amerikancev ter s tem utrdile bojišče med luksemburško mejo in prekopom Ren-Marna. Oslabitev sovražnikovega pritiska v Loreni je tudi posledica žilavega odpora nemških oddelkov vojske in orožja SS, ki večjejo ob mestnem robu Metzja v ogorčenih hišnih in polničnih bojih močno severnoameriške sile. Prav tako kot zahodno od Vogezov in v Loreni se Severnoamerikanci tudi pri Aachenu ni posrečilo prebiti nemško obrambno bojišče. Iz velike uporabe sil na tem razmeroma ozkem bojišču, ki je še močnejša kot v dneh invazije, je razvidno nasprotnikovo upanje, da bi z uspešnim vdorom na tem mestu spravil v nevarnost vse zahodno utrdbе. Zaradi tega zbira pri Aachenu stotine baterij, številne divizije in velike bombniške oddelke. Vsako oporišče in vsak nemški vojak stori vse kar je v njegovi moči.

Kakor na zahodnem bojišču, tako se je ojačil znova tudi sovražnikovo pritisk v srednji Italiji. Potem ko so dovedli Britanci novo težko orožje ter v ponedeljek s številnimi krajevnimi sunki tipa vzdoz našega bojišča, so v torek zjutraj ponovno napadli na področja Forlaja. Tudi s temi napadi, ki so se pričeli severno od Castrocarra, hočejo končno doseči svoj cilj, da bi namreč prišli iz gorovja Etruskih Apeninov ter dosegli zasedbo Bologne vhod v Padovo nižino.

napade, ne da bi dosegli svoje cilje. Za radi protinapadov nemških oklepnikov sovražnik niti pri Hatvanu, niti pri Györgyösu ni mogel bistveno napredovati, medtem ko so nemške in madžarske čete južno in jugovzhodno od Budimpešte s protisunkom odstranile vdore iz prejšnjega dne. Kljub temu, da so utrpeli boljševiške visoke izgube, niso prav nič napredovali v nameravani obkolitvi Budimpešte z vzhoda. Ker se je doslej prav tako vedno izjalovil poskus, da bi izrabili področje pri Miskolcu za sunek proti vzhodnemu delu Slovaške ter s tem odstranili nemški lok med gornjo Tiso in prelazom Dukla, so pričeli boljševiki jugovzhodno od Užhoroda napadati s 7 do 8 oklepniki podprtimi strelskimi divizijami ter so istočasno ojačili svoj pritisk na obeh straneh ceste preko prelaza Dukla. Proti sovražnim vdorom med rečico Užhorod in Lalorka so v teku protikrepi, medtem ko so se napadi ob prelazu Dukla zrušili večinoma že v zapornem ognju.

Tudi junaški branilec polotoka Sorve-maa so morali prestati zelo težke boje. V gozdovih na južnem delu polotoka so odbili številne napade, pri čemer jih je uspešno podpiralo topništvo ter pomorske sile, ki so napadale sovražnikove rezerve in izkrcevališča.

Berlin. Zahodno bojišče je od Arnheima do švicarske meje dolgo približno 500 km zračne črte, zaradi številnih lokov pa je dejansko 650 km dolgo. Na tem bojišču od 16. novembra dalje napada na širini 210 km 6 anglo-ameriško-gaullovske armade.

To napadalo področje je razdeljeno na sledeče odseke: 30 km je širok odsek v jugovzhodni Nizozemski severno od Roermonda, 70 km je dolgo bojišče od Geilenkirchena do Stolberga in Hürtgena. 90 km odpade na Loreno med Niedom in planoto pri Saarburgu in samo 20 km na skrajni jug bojišča med Belfortom in švicarsko mejo.

Pierlot se naslanja na zavezniška bodala

Zeneva, 21. 11. Ko se je morala Pierlotova vlada vdati pritisku ulice in znova dopustiti demonstracije boljševiškega podtalnega pokreta, so se razmere v Belgiji še bolj zaostrole. Moskovska pomoč je še nadalje podprla boljševiške hujšake pri njihovem delu. Tudi v ponedeljek so se vršile nove demonstracije, pri katerih so vedno znova zahtevali odstoj vlade. Kot poroča »Gazette de Lausanne«, so prevladovali pri demonstracijah povsod sovjetske zastave. Razvoj v Belgiji ni le posledica Pierlotove zahteve po razorožitvi, temveč tudi brezposelnosti. Po Reuterjevem poročilu so odprli člani podtalnega pokreta kot protest proti svoji razorožitvi vrata jetnišnice v pokrajinskem mestu Alostu in osvobodili 500 jetnikov.

Nesposobnost Pierlotove vlade, da bi postala gospodar položaja, označuje poskus ministrskega predsednika, da bi opri svojo avtoriteto na zavezniška bajonete ter mobiliziral vojaška oblastva v svojo podporo. V belgijskem tisku je vzbudila ta napoved vihar ogorčenja. Liberalni list »La Cité Nouvelle« piše: Ves narod je proti vladi. S tem, da si išče podporo pri britanskih oblastvih, nikakor ni dvignila svojega prestiža. Valonski list »Le Gaulois« pravi, da morajo

Na napačni poti

Pod naslovom »Brez temeljev, pa vendar z jasnimi cilji« je objavil »Völkischer Beobachter« polemični članek k pisanju angleškega lista »Observer« o boljševizmu v Evropi. List najprej navaja tisti odstavek iz Führerjeve poslanice z dne 12. novembra 1944, ki govori o boljševizmu v Evropi in ugotavlja, da lahko prepreči boljševizacijo Evrope samo narodnosocialistična Nemčija, nato pa objavlja dobesedno nekaj odstavkov iz »Observerjev« članka, ki se glase:

»Povsod v osvobodjeni Evropi je stopila v ospredje komunistična stranka. Povsod vodijo partizani odporiške skupine. V Franciji, Belgiji, Italiji, Grčiji, Jugoslaviji, Bolgariji in Romuniji so stopili komunisti v narodne koalicijske vlade na široki podlagi in so tako prvič prevzeli sodegovornost za vlado. Inozemska poročila iz evropske celine govore o velikem obsegu komunističnega vpliva.«

Ker prav nič ne pozna resničnega položaja, meni »Observer«, da je na prvi pogled paradoksn, da so lani v Moskvi pokopali kominternu, sedaj pa se je pokrov njene rakve dvignil, »rdeča internacionala« je skoraj v vseh delih Evrope sveža in živa. Angleški list išče razlago za to v »šudoviti mešanici komunizma iz leta 1944«. Komunizem da je bil po eni strani moralna hrbtnica odpora proti nemški zasedbi, po drugi strani pa je za komunizem leta 1944 značilno »suvereno preziranje vseh temeljnih in načelnih vprašanj ter skoraj nadnaravno zaupanje v taktilne trike«. Boljševiške osnove so postale tako varljive, da se bo treba skrajno vprašati, če snaj se boljševizem sploh še prišteva med levičarske stranke.

»Observer« nadaljuje: »Italijanski komunistični kolovodja Togliatti je izkoristil marksistično ter liberalno opozicijo proti savojški hiši, komunisti v Romuniji in Bolgariji so izjavili, da so pripravljene služiti pod kraljem Mihailom, oziroma njegovim kolegom v Bolgariji, ki ima zdaj komunističnega regenta.« Poleg tega nastopajo komunisti kot najbolj divji nacionalisti, kar se vidi n. pr. pri poljskih komunistih in pri Titu.

»Vsaka druga stranka« tako nadaljuje »Observer«, »bi se pri takem igračkanju z idejami in protislovji do zadnjega uničila. Komunisti pa so ostali intaktni. Protislovja v njihovi politiki — in edino tu se »Observer« zadene res v bistvo stvari — pomenijo malo, dokler ne pridejo v nasprotje s mitom boljševiške revolucije, ki edini za boljševike resnično nekaj pomeni.«

»Toda ta mit« — tako nadaljuje »Observer« — »spovroča, da je boljševizem neodgovoren in mu ni za resnični socialni napredek izven Sovjetske zveze. (V Sovjetski zvezi pa seveda še manj, ker je tam že itak na oblasti in dela z ljudmi po mili volji.) Napetost, ki je nastala n. pr. v Franciji zaradi razpusta makijev, dokazuje, da boljševiki niso hoteli ljudske fronte. Zanje je bilo dnevno geslo »narodna fronta«. Komunisti so najprej brez omejitev priznali de Gaullovo avtoriteto in so se zadovoljili z dvema nepolitičnima mestoma v vladi. Ko so šli tako daleč s svojo kompromisno politiko, pa se sedaj ne boje ostrega konflikta zaradi razpusta makijev. Nobene logike in nikake pameti ni v politiki, ki prizna avtoriteto vlade, nato pa se upre, kadar hoče ta vlada preizkusiti svojo avtoriteto.«

»Nobena logika in nikake pameti« — ta klic »Observerja« jasno kaže, kako malo so Angleži spoznali bistvo komunizma, ki ima jasne cilje z Evrope, pa so vendar pripravljene, prepušči Evropo boljševizmu in s tem sami sebi škodovati. Mi pa vemo, da ni verjeti budnemu komunističnemu kompromisu, pa tudi ne Angležem, če verujejo vanj. Že iz tega nepoznanja komunizma lahko naš anglofil spozna lahkovernost Angležev ali pa dejstvo, da tudi njihova politika nima nobene logike in nikake pameti.

biti v primeru, da je britanski general spontano podal svojo izjavo, zavezniški mnenja, da je notranji belgijski položaj izredno resen. Ako pa je vlada zaprosila za to izjavo, je s tem napravila nepopravljivo in neodpustljivo napako.

Boljševiški list »Drapeau Rouge« očita vladi, da se je odpovedala vsaj časti in ponižala Belgijo na stopnjo afriške kolonije. »Gazette de Lausanne« se vprašuje, kaj bo dejala Moskva, ako bo oborožena sila intervenirala v nasprotju s svojim dosedanjim obnašanjem v Belgiji.

Dogodki v Belgiji nam kažejo skupno z dogodki v Franciji, Bonomijevi Italiji in Grčiji vsak dan bolj jasno, da sledi tudi Angloamerikancem vsepovsod le zmeda, ki konec koncev podpira boljševiške posle. Stiska in brezposelnost ter grenka razočaranja spričo izostanka objubljenih pomoči predstavljajo ugodna tla za boljševiško rovarjenje, ki je edina stvar, s katero so obdarili tako imenovani osvobodilci razne narode.

Amsterdam. Londonski radio javlja dodatno k že javljenemu sklepu belgijskega odprnega pokreta o odložitvi orožja, da je bila kot dan oddaja določena prihodnja sobota. Vode odprnega pokreta so objavili s posebnim proglasom, da bodo vsi oni člani, ki bi ne odložili orožja, izključeni iz odprnega pokreta.

Nemško zahodno bojišče je trdno

Berlin, 21. novembra. Vojni poročevalci DNB-ja na zapadu Alex Schmalfuss piše:

Razen sunka v Alzacijo, koder je na najjužnejšem odseku zapadnega bojišča uspešno francoskim oddelkom napraviti vdor ob švicarski meji, proti kateremu pa se že vrše nemški protitukrepi, kažejo ostali odseki in celo glavna težišča napadov, da nemško bojišče trdno stoji. Nikjer se ni posrečilo Amerikancem, ki so jim Britanci preračunano dali prednost, doseči kaj več, kot drage in krvavo plačane vdore v nemške postojanke. Presenetljivo nemško nakopicevanje topništva jih je nedvomno presenetilo ter jim prekrizalo račune. Prav posebno visoke izgube so imeli v zadnjih dneh Amerikanci na bojišču pri Aachen. Poleg izgub v bojih imajo Amerikanci tudi mnogo izgub zaradi bolezni in ozeblin. Mrzlo vreme, snežni viharji ter dež in led, na katerega Amerikanci radi otežkočene oskrbe niso bili pripravljeni, so povzročili znatno popustitev njihovega napadalnega zaгона. Pri velikem številu ameriških ujetnikov, spadajočih k 4 ameriški oklepni diviziji ali k ostalim oddelkom 3. ameriške armade, je poleg tega opaziti naraščajoče ogorčenje zaradi rigoroznega postopanja generala Pattona, ki poganja svoje enice vedno dalje v nemški uničevalni ogenj. Temu generalu večina podrejenih vojakov ne more oprostiti, da je

nekoč oklofutal težko ranjenega vojaka pod pretvezo, da se med bitko na Siciliji ni dovolj pošteno boril. Celo s srečo pri Avranches pridobljeni ugled ni mogel izbrisati prošule sicerške zaščitnice, a brezobzirnost, s katero postopa sedaj, ga bo pri njegovih vojakih še bolj zasovražila.

Amsterdam. Reuter poroča, da želi general Eisenhower močno ojačanje oskrbe. »Želim si več oskrbe, kot smo jo dobili sedaj ter upam, da si tudi vsak vojak tako sedaj, kot v bodoče želi več, kot je trenutno dobil,« je dejal Eisenhower. Nadalje je pripomnil, da niti trenutek ne dvomi, da prebivalstvo doma ni muerja: »Delali bomo manj, da bomo imeli večje izgube. Tudi je izjavil, da ni opazil nikakih znakov, da bi se Nemci vrhločno od Aachna umikali preko Rena.

Bern. »United Press« poroča, da so dobro obveščeni londonski vojski opazovali mnenja, da je trditve, da je žbil Eisenhower zagovor v glavno nemško obrambno črto ter da napreduje, »prurancenac«. Opazovali se skleneje na napadno presojanje zadnjih bojev. Nemci se vsepovsotno žilavo branijo.

Amsterdam. Po Reuterju je dejal general Eisenhower v terek, da po njegovem mnenju ne obstajajo nikak znaki o poslabšanju nemške bojne morale. »Ako hočemo mir, se moramo zanj boriti kot peklenski,« je izjavil dobesedno.

Zaščita proti »V 2« je težavna

Zeneva. Generalni maor Collins se bavi v britanskem vojaškem listu »The Army Quarterly« z nemškim daljnostrelnim orožjem in pravi: To orožje predstavlja popolnoma nov činilec v vojni. Imelo bo za Veliko Britanijo mnogo hujše posledice, kot za vsako drugo deželo. Zato obstoja neobhodna nujnost, da ukrenejo odločilni krogi kaj za zaščito britanskega otoka in zlasti Londona pred povračilnim orožjem. To pa bo težko izvedljivo. — Skoda, ki jo povzroča novo orožje, je ogromna.

Japonska protestira

Tokio. Japonska vlada je protestirala s pomočjo držav, ki ščitijo njene interese, pri vladah Združenih držav in Anglije zaradi nečloveškega pokolja brodomorcev ladje »Taiet Maru«, katere je dne 3. julija obstrlejevala posadka neke sovražne podmornice. Protest temelji na poročilih redkih preživelih ovidencev, ki so izpovedali, da je posadka ameriške

podmornice s strojnici in revolverji streljala na 77 v vodi plavajočih žensk, otrok in starcev s polpoljene »Taiet Maru«, katero so torpedirali med Japon in Palauom. Zlasti poudarjajo, da poveljnik sovražne ladje svojih ljudi ni zadrževal, temveč je celo osebo vodil pokoli.

Japonska vlada zahteva preiskavo te zadeve ter se istočasno pridruže vse pravice v zvezi s tem postopkom, ki ne nasprotuje le vsem predpisom mednarodnega prava, temveč tudi splošnim človeškim zakonom.

Ponarejen denar

Milan, 21. nov. Angloameriške okupacijske oblasti so objavile, da je v Rimu v obtoku mnogo ponarejenih 5000 in 1000 lirskih bankovcev. V fašističnih krogih opozarjajo, da ti ponarejeni bankovci niso prav nič manj vredni, kot oni okupacijski denar, ki so ga Angloamerikanci natisnili v Ameriki in izdali sedaj že v vrednosti 87 milijonov funtov brez vsake pravne in kritne podlage.

Sport

Celovec : Ljubljana

Ce pregledamo domačo športno kroniko, niso bile medmestne tekme nikoli v prav posebni navadi. Sem in tja je prišlo do kakšnega medmestnega dvoboja, kakšnih stalnih tradicij pa v tej smeri nikoli ni bilo. Povsem drugače so taka medmestna srečanja v navadi drugod. Kdo ne pozna znanih vsakoletnih medmestnih dvobojev Dunaj : Berlin, Berlin : Hamburg, ali v bivši Jugoslaviji sila napete medmestne borbe med Zagrebom in Beogradom? Razen zanimljivih prvenstvenih tekem so bila medmestna srečanja gotovo vedno za vsako mesto velik športni dogodek. Prav medmestne tekme so bile tiste, pri katerih je bilo skoraj vedno videti vrhunski nogomet. Saj pa to ni niti čudno, če pomislimo, da so v mestnih reprezentancah zbrani vedno le najboljši med dobirimi.

Tak začetek medmestnih dvobojev med Celovcem in Ljubljano bo morda nedoljško srečanje med obema najmočnejšima enajstericami. Celovčani bodo brez dvoma poslali v Ljubljano svojo najmočnejšo postavo, saj si ne bodo hoteli pokvariti dobrega slovesa, ki so si ga skovali v zadnjih srečanjih z Ljubljani. Ljubljani pa bo na vsak način hoteli dokazati, da razpolagajo trenutno s močnejšo ekipo kot pa jo imajo Korošci. To je domačinom pred nedavnim tudi lepo uspelo, saj se bralci se gotovo živo spominjajo rezultata 4:0, s katerim so Beljanci poceni odšli s Hermoso-vega stadiona.

V nedeljo prva medmestna nogometna tekma

V nedeljo pa bosta nastopili prvi medmestni zastopstvi Ljubljane in Celovca. Srečanje bo gotovo zelo zanimivo, saj bodo Celovčani pripeljali v naše belo mesto nekaj

igrancev, ki so doslej igrali le na domačih celovških tleh, ki pa so bili gostujočim Ljubljaničanom vedno in ob vsaki priložnosti sila nevarni, prodorni in uspešni nasprotniki. Z nedoljško tekmo se bodo, vsaj tako si želimo, začela medmestna tekmovalna Ljubljana : Celovec. Kako bo uspel prvi nastop domačih enajsteric na domačih tleh in pred domačimi gledalci? Ne bi hoteli že vnaprej trditi o domačem nepehu, saj vemo, da je tega okrogla in da hodi vedno svoja pota. Tekma bo gotovo zanimiva. Prijatelje nogometa vabimo, da si pridejo ogledat nedoljškega nasprotnika. Tekma bo na igrišču Ljubljane in se bo začela ob 14.30 ob vsakem vremenu.

Prijatelji nogometa! V nedeljo vai na Ljubljano bodite svoje fante. O domači postavi bomo še spregovorili.

Predprodaja vstupnic v trgovini Everest, Prošernova ulica.

SD Istok, Dams, v četrtek, 23. t. m., ob 18.30 strogo obvezni klubski sestanek v posebnih sobi pri Lovlani. Obvezni tudi za odbornike, Važni! — Načelnik.

Dunajski gosdn tek. Dunajski gosdn tek, izveden pod naslovom »Okrog Marsovega travnika« na 6,5 km dolgi progi, je prinesel zmago Nerberju (Vienna) v času 20:06,5 min. In le s dvema desetinkama prednosti pred Veigelom, članom Zvezničarskega društva.

Telovadba v Kopenhagenu. V mestni hiši v Kopenhagenu je bil v nedeljo zaključen moštveni turnir danskih telovadcev. Moštvo Kodanja je zmagalo z 297,23 točkami pred zastopstvom provinc.

Padli za domovino: V boju za svobodo nemškega naroda so padli: nemški prvak v teku čez zapreke na 400 m v letih 1941-42 Helmut Frommer, dalje nogometai vratar St. Paulija iz Hamburga Theo Quest in napadalec istega kluba Doller.

GUNNAR GUNNARSSON:

NA BREGU ŽIVLJENJA

Roman 65

Ko se je nato njeno upanje izpolnilo, ko je bil tistega poletnega dne prišel tako vesel in spremenjen k njej v kuhinjo, ko ji je zvečer razodel svoje srce in ji dejal, da se zdaj več ne boji, ker je zdaj njegova vera močnejša, da zdaj neovirano in brezpogojno zaupa v božjo vsemočnost in dobroto, v božjo brezmejno milost — tedaj je bila tako vsa njegova, da ni bilo v njeni žarki sreči ne bojazni ne nemira, ne življenja in ne smrti. Zavedala se je, da je dala zdaj svoje življenje za svojo ljubezen. Vendar ni niti za hip oklevala. Ne da bi skoparila, je plačala visoko odkupnino za kratke minute sreče. A ne prej ne slej — ko ji je ostalo le še trpljenje, to trpljenje, ki se je zavedala o njem, da se bo končalo s smrtjo — se ni tega ne kesa niti ni za obupavala. Do konca je hotela ostati zvesta sebi in svoji ljubezni, in dokler bo še dihala, je hotela storiti vse, kar je bilo v njeni moči, da bi njemu, ki ga je ljubila, olajšala breme življenja. In tako mu bo, ko bo že mrtva in se bo njegovo

obupno gorje že ublažilo, ostal spomin nanjo neskaljen — in to in pa Bliči, ki je bila, hvala Bogu, še tako mlada, in ki ima v svojem prijatelju pomoč, da bo prebolela žalost, katero ji bo povzročila smrt matere — to mu bo že pomagalo, da bo mogel dalje živeti. V duši pa ji je telo tudi še upanje, da mu bo s svojo smrtjo koristila in ga okrepila.

Vest, da so bili slišati strelji z ladje, ki je bila v stiski, ki se je nemara ponesrečila, je vse močno prevzela, prav posebno še gospo Helgo, ki je zmeraj jako občutljiva trpljenje drugih in ki zlasti v tem času — na koncu zadnjega meseca pred porodom — skoraj ni mogla prenašati hudih duševnih pretresov. Ob prvem sporočilu vesti jo je bil zgrabil vroč val hujših bolečin od vseh prejšnjih, ki se je spreminil v medlo oslabelost, kateri bi bila podlegla, če bi ne bil navzoč njen mož. Ko je pozneje slišala, da je šlo za ladjo z zimeko zalogo za Holmfjord, in da je rešitev posadke izključena, so jo prevzele misli o žalostnih

Nov zločin nad nedolžnimi:

Komunisti so položili mine pod osebni vlak

Preko 80 mrtvih in nad 130 ranjenih — Nesrečniki so po večini revni Hrvati in Hrvatice iz reške pokrajine

St. Peter na Krauu, 20. nov.

V sredo 15. novembra okrog 7 zvečer se je odpeljal iz St. Petra na Krauu tako imenovani »večerni tržaški vlak« proti svojemu cilju. Kot navadno sta se na šempetrski postaji združila osebna vlaka. ki privozi tja vsak od svoje strani, eden iz Ljubljane, drugi z Reke. Ta dan je imel ljubljanski vlak zamudo. Njegove vozeve so priključili k reški garnituri in vsa dolga kača železniških voz je s precejšnjo brziho odsopihala proti Trstu. Na delu sta bila dva stroja. Po približno dveh kilometrih vožnje, v bližini prve žuvinice, kjer je na desni strani proge borov gozd, so bile na progo položene mine, ki so jih položili komunisti.

Ko je vlak zavozil na mine, se je začel zadušeni pok, težka stroja sta se stresla in poškodovana obstala. Pod njima je zazijala globoka jama. Strašne, grozne pa so bile posledice te eksplozije za prve osebne vozeve. Vseled pritiska v teku se nahajajočih vozov je bil prvi osebni voz v pravem pomenu besede zmečkan. Drugi voz se je zaril vanj, se dvignil in zasekal v njegovo karoserijo. Jo razbil, obenem pa pokopal pod seboj tudi nesrečne civilne polnike in jih strli do smrti. Od vagona je ostal krvav pod in kolesa. Zeleničar-ovidencev je zatrjeval, da se po njegovem mnenju iz tega voza ni rešil nihče razen par težko ranjenih.

V drugem vozu smrtna žetev ni bila tako strahotna, vendar tudi tam nihče ni ostal nepoškodovan. Oba voza sta bila natrpano polna. Ker so bili ranjeni tudi nekateri potniki v naslednjih vozovih, je zahteval zločin rdečih tolovajev na civilni vlak preko 200 žrtev, od teh preko 80 mrtvih. Že ko je prvih pregledih je bilo ugotovljenih nad 70 mrtvicev, mnogo težko poškodovanih nesrečnikov je pa umrlo na poti v bolnišnico ali v bolnišnici.

Najbolj pretrese človeka, če pomisli, kakšna smrt je bila usojena tem nedolžnim žrtvam. Ljudje so bili dobesedno razmesarjeni, razčrtevjeni. Enemu je razbilo glavo, drugemu polomilo roke, tretjemu odneslo noge. Strgani udi so ležali okrog, mrtva, okrvavljena trupla so bila nakopičena. Vmes pa ranjeni v omedlevici ali pa od bolečin in strahu napoln zmečani. Vpitje, kriki, stokanje, jokanje, kliči na pomoč. Vse se je mešalo v strahotne prizore. Povrh vsega pa še tema jesenske noči skoro brez vsake luči, ker je bila električna napeljava pretrgana.

Ošivideci pripovedujejo, da so bili od groze onemeli, da niso mogli ne govoriti, ne misliti; bili so kot brez glave in so le nekam mehanično ekušali pomagati. Neka delavka, ki se je vozila v ljubljanskem oddelku in je pripovedovala, da so v njihovem vozu bili brez večje nesreče le dobro prestrašeni, je ostala na kraju nesreče vso noč do sedmih jutraj, pa zaradi otopelosti ni čutila ne utrujenosti, ne lakote.

Med žrtvami je največ revnih Hrvatov in Hrvatice iz reške pokrajine (Sušak, Reka, Voloska, Jordani), ki so se odpeljali z doma, da bi si nakupili živila, ker jim doma zaradi komunistične zvevobditve grozi pomanjkanje. Med njimi je bilo mnogo mladenk in žen, pa tudi otrok ni manjkalo. Srce se mi je skrčilo

Nogomet na Madžarskem. V madžarskem nogometnem prvenstvu igra sedaj še 12 klubov. Sila važno srečanje med Ferencvarosem in Ujpestom je končalo 1:1 neodločeno. Tekma je bila razveljavljena in bo ponovljena 8. decembra. Po zadnjih srečanjih je tabele takšne: Ferencvaros in Ujpest 10:0, Csopel 10:2; sledi Elektromos, Gamma, Nemzeti, Vasas itd.

V Švici: Zadnjega dne švicarskega nogometnega prvenstva je podlegel FC Basel Lausannu s 2:3. Na prvem mestu tabele sta zdaj Grasshoppers in Grenchen s po 13:3 točkami; sledi jima Lugano.

Spanija. Skoraj nikdar ni bilo tekmovalne za špansko nogometno prvenstvo tako napeto kakor je letoknje leto. Močna vodilna skupina se skoraj vedno menjuje v vodstvu. Po sedanjem 8. kolu vodi Barcelona. Isto število točk pa slabšo razliko v golih imajo Real Madrid, Athletic Avilanon in Real Oviedo.

posledicah brodoloma za prebivalce vsega kraja in vse fare in o stanju nesrečnih brodomorcev tam zunaj na razbitini. Čutila je, kako ji pešajo duševne in telesne moči. Vendar se še ni hotela vdati, hotela je ostati pokonci, dokler se ne bi vrnil njen mož, ki je bil z drugimi vred odšel na obalo. Da ga ne bi zbegalo, če bi bila ona v postelji! A ko je še tako postajala in tavalila sem in tja, se je njeno telo nenadoma uprlo, da bi še nadalje slusalo njeni volji — skoraj bi se bila sesedla in le s težavo je dosegla stol, ki je nanj sedla, in prav zgodaj zvečer so jo morali spraviti v posteljo. Vendar ni dovolila, da bi poslali po njenega moža ali po zdravnika ali po babico. Rekla je, da je trudna, a da ji je sicer dobro. Bila je še budna, ko je prišel Finnur domov in ji izročil pozdrav njenega moža. Ni se hotela izdati, da je bila razočarana, ker ni on sam prišel, in ko je Finnur ponudil, da bo Seri Sturli nesel jutraj kak prigrizek, se mu je le zahvalila, češ, če ona sama takrat ne bi bila pokonci, da bo že poskrbela, da mu bo nesel kak založilo. Vprašala ga je po brodolomcih in Finnur ji je poročal, da je le malo ali skoraj nič upanja, da bi se rešili. Videl je znojne kapljice na njenem čelu, in opazil je, da ima vročino. Ko je pa ves v skrbeh vprašal, kako ji je, je to preslišala in si prizadevala, da ji ne bi bilo videti vplivov bolečin. A

od boli, ko so mi pripovedovali, kako so to Hrvatice na postaji v St. Petru pred odhodom vlaka še veselo prepevale in kako so nekaj minut zatem že ležale v svoji krvi ubite ali pa teško poškodovane za vse življenje.

Odmev strašne žaloigre je velik in za komunistične razbojnike in vse njihove tajne zaplečnike porazen. Kdor se pelje mimo kraja nesreče in sliši pripovedovanja ljudi, ga mora pretresti do mozga.

Iz Trsta

»Trst 1924—1944.« V Rossettijevem gledališču so v zadnjih dneh predvajali film, ki so ga vrteli pred dvajsetimi leti samo enkrat in od takrat nič več. Film prikazuje takratno življenje v Trstu, hiše, ki ne stoji več, trgo, ki so jo danes čisto drugačni, takratno modo in celo avtomobile, katerim se danes smejemo, tako se nam zde smešni. Filmu so dali takrat naslov »Trst 1924«. Predvajanje tega filma je spremljal znan tržaški komik Cecchellin, ki je s svojim dialogom spravljal poslušalce v smeh. Primerjal je takratno dobo z današnjo in vse zasil s svojim zdravim humorjem. Vstopnice za to predstavo so bile seveda razprodane in mnogi, ki bi tudi radi bili deležni te zabave, so morali oditi praznih rok.

Trije dečki ranjeni. Kakor se čisto dogaja, da otroci postanejo žrtve eksplozije, ki nastanejo po njihovi neprevidnosti, so zopet bili težje ranjeni trije dečki, ki so našli granato na travniku v Zgoniku. Ko so odpirali granato, je ta eksplodirala in drobič so težko ranili vse tri.

Zastrupljenje s plinom. V stanovanju v ulici Sv. Sergija 2 so našli mrtva 75 letnega Petra Falduttija in 44 letno Marijo Vittori, ki sta se zastrupila s plinom. Bržkone je ostala plinska pipica zvečer odprta in sta tako palačala svojo neprevidnost z življenjem.

Umrli so: Karla Povše, vdova Baschiera, stara 93 let; Marija Ribarič, vdova Versa, stara 83 let; Skuk Irena, stara 59 let; Rodica Marija, vdova Zustig, stara 65 let; Lonzar Angela, poročena Parovel, stara 41 let; Vrabec Alojzij, star 23 let; Ukmar Franko, star 4 mesece; Ernesta Bandelj, vdova Planinc, stara 87 let; Debeli Franc, star 77 let; Debec Marija, por. Giovannini, stara 65 let; Počkar Ivan, star 65 let; Poček Marija, stara 25 let; Mahne Franc, star 67 let; Djukič Aks, star 45 let; Krapec Franciška vdova Fabjan, stara 64 let; Skok Marija, stara 61 let; Flego Ana, por. Celigo, stara 24 let. — Naj sveti mrtvim rojakom večna luč!

Iz Gorice

Tatvina v zaklonišču. V nekem zaklonišču je bila ukradena kmečki ženi, ki se je zatekla tjakaj, usnjena torbica, v kateri je bilo nekaj denarja, živilska izkaznica in dokumenti. Avto ubil delavca. V ulici Vittorio Venetto je tovorni avtomobil povozil 39-letnega delavca Petra Kulota, ki je umrl na mestu, ker mu je počila lobanja.

Nesreča pri eksploziji. V Duplah pri Vipavi sta našla dva kmeta na poti v gozd granato, katero sta, namesto da bi jo takoj javila policiji, hotela sama odpreti. Granata je eksplodirala in je bil eden na mestu mrtev, drugi pa je dobil težje poškodbe.

Kolesar ga je podrl. 63-letnega kmeta je podrl kolesar. Kmet je dobil precej poškodb po telesu in dvakrat zlomljeno nogo. Vse pogostejše nesreče dokazujejo, da kolesarji niso dovolj previdni in obzirni do pešcev.

Prijava vozil in živine. Mestno županstvo v Gorici opozarja vse lastnike vozil in vprežne živine, ki iz kakršnega koli vzroka še niso prijavili, koliko voz in živine imajo, naj to store čim prej, ker bodo drugače kaznovani kot kršilci predpisanih zakonov.

Za živilske izkaznice ni nadomestila. Za izgubljene živilske izkaznice oblasti ne bodo več izdajale duplikatov. Vse prošnje v tem smislu bodo odklonjene.

GOSPODARSTVO

Francija ima premalo premoga. Po angleških virih pogneajo nemški listi, da je Francija prej normalno dajala 2,5 milij. ton premoga, toda v mesecu septembru letos je znašala proizvodnja samo 50.000 ton. Temu stoji nasproti minimalna potreba v znesku 900.000 ton mesečno za industrijo, železnice, plinarne in bolnišnice.

IZŠLA JE

GEOMETRIJA

za 1. in 2. razred srednjih šol
Priredila prof. dr. L. Cermelj in prof. Vlad. Lapajne, 11. izdaja. Cena lir 40.—.
LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI
Pred škofijo 5 — Miklošičeva cesta 5

Padel je za domovino

V zadnjih bojih na Dolenjskem je za domovino padel junaki fant, ki zasluži, da se ga spominjamo in si ga postavimo za vzor pravega in odločnega borca proti komunizmu. Ko je prva domobranska bojna skupina v noči na 15. oktober odrinila v boj proti komunističnim tolpom, je junaki Novljan Anton zadnjikrat odšel v boj proti sovražniku. Pri napadu cele domobranske bojne skupine na komunistično tolpo, ki se je klatila okrog Zaplaza, se je Anton zopet odklopal v hrabrosti, ko se je na izpostavljenem kraju spustil v borbo s tolovaji. Pri tem ga je zadel smrtonosni strel. Bojni tovariši so ga po končanem boju ob udeležbi velike množice ljudi pokopali na pokopališču v Višnji gori.

Padli junak se je rodil v Mali Loki pri Višnji gori leta 1921. Dne 29. septembra 1942 je Novljan Anton stopil v ednico Vaške straže v Boštanju in se boril v njenih vrstah do 9. septembra lanskega leta, ko so sovajci izdali slovenski narod komunističnim zločincem. Anton se je z vsemi odločnimi slovenskimi fanti skrival pred komunisti, dokler mu ni ob prvi priliki uspelo uiti v Ljubljano, kjer je pristopil k domobrancem. Vojasko službo je vršil na postojankah v Lisičjem, Smarju in Škofljici. Ko se je spomnil njegova četa izurila in bila priključena prvi udarni bojni skupini, je Novljan z njo odšel v težke boje po Dolenjskem in ostal v tej skupini do svoje smrti.

Padli domobranec Anton Novljan je bil v mišljenju, hotenju in delovanju pravi slovenski fant in domobranec. Tovariši v ednici so ga zaradi prikupnega značaja ljubili in ga zaradi njegovega junaštva v boju spoštovali.

V vsaki »Svetovi« knjigi so obravnavane različne zanimivosti iz vsakdanjega človeškega ustvarjanja in delovanja. Vsaka »SVETOVA« KNJIGA PRINESE KAJ NOVEGA. VSAKA »SVETOVA« KNJIGA SIRS ČLOVEKOVO OBZORJE! — VSAKA »SVETOVA« KNJIGA JE NOVOST NA DOMAČEM SLOVENSKEM KNJIZNEM TRGU!

so obravnavane različne zanimivosti iz vsakdanjega človeškega ustvarjanja in delovanja. Vsaka »SVETOVA« KNJIGA PRINESE KAJ NOVEGA. VSAKA »SVETOVA« KNJIGA SIRS ČLOVEKOVO OBZORJE! — VSAKA »SVETOVA« KNJIGA JE NOVOST NA DOMAČEM SLOVENSKEM KNJIZNEM TRGU!

V vsaki »Svetovi« knjigi

so obravnavane različne zanimivosti iz vsakdanjega človeškega ustvarjanja in delovanja. Vsaka »SVETOVA« KNJIGA PRINESE KAJ NOVEGA. VSAKA »SVETOVA« KNJIGA SIRS ČLOVEKOVO OBZORJE! — VSAKA »SVETOVA« KNJIGA JE NOVOST NA DOMAČEM SLOVENSKEM KNJIZNEM TRGU!

so obravnavane različne zanimivosti iz vsakdanjega človeškega ustvarjanja in delovanja. Vsaka »SVETOVA« KNJIGA PRINESE KAJ NOVEGA. VSAKA »SVETOVA« KNJIGA SIRS ČLOVEKOVO OBZORJE! — VSAKA »SVETOVA« KNJIGA JE NOVOST NA DOMAČEM SLOVENSKEM KNJIZNEM TRGU!

je vstopil v bolniško sobo in zagledal blede obličje z mirnimi očmi tam sredi temnih, košatih las na blazini, mu je izginil njegov večni, a tako spreminjajoči se smehljaj iz oči in z obraza in njegove poteze so postale trde. Tako ga je prevzelo sočutje s to ženo, ki je ondi ležala in bo morala umreti v svojih najboljših letih in, ki je bila tako lepa in tako ljubezni polna v svojem vedenju, česar ni videl še pri nobeni ženski, da je mogel svoja čustva komaj obvladati. A sočutje je bilo kar koj zasenčeno po nenadnem sovraštvu do moža, ki je bil kriv njene smrti. Da bi se vendarle premagal, saj ni bil navajen skrivati svojih čustev, se je usedel na stol pri postelji in jo prijel za roko, vzel uzo iz žepa in ji potipal žilo.

»Jaz vas ničem klicala,« je slabotno dejala. »Saj dobro vem, da ne bom mogla živeti.«
»Vi to veste?« je tiho odvrnil.
»Vem,« je odgovorila, se za hip mirno zazrla vanj, nato je spet odvrnila pogled in tiho ležala. Ohsedel je za čas ves prevzet in začuden. Tako junaško spričo smrti je bilo jako redko pri ljudeh njenih let. Kreпки, priletni mož, ki je bil že tolikokrat brezčutna pričatelj smrti, kjer so se notranji strah in zunanje bolečine s kriki in ječanjem po zunanjem izražale, bi se bil najraje razjokal pri postelji, kjer je ta žena mirno zrla smrti v oči.

Srce in razum

Često se ljudje izmikajo ideološki, protivonazorni opredelitvi z izgovorom, da je glavno na svetu vendarle človek, ne ideja, da je človek več kot ideja in zato gre sejati razdora med ljudi zaradi idej. To je nekakšen čustven humanizem. Če mu je malo do nazorov in je tolerant do vseh mogočih zmot, ker se boji biti dogmatičen, ter govori celo o spoštovanju, ki da smo ga dolžni do zmotnih naziranj naših soljudi. Človek je več kot ideja — to je blesteča fraza, s katero nameravajo nekateri »brniti« človeka pred idejnimi nasiljem z leve in desne; fraza, ki skuša postaviti človeka za gospodarja celo nad resnico, pa ga prav zato izroča v suženjstvo zmoti.

Toda ne drži, da bi bil človek zmeraj nad idejo; res je le to, da ga je treba braniti pred napadnimi, slabimi idejami, da ga je treba varovati pred navalom zmot. Naša dolžnost je, da se borimo proti zmotam; prav tako pa je naša sveta dolžnost, da iščemo resnico in se borimo z njo, da jo zmagamo za njeno zmago tudi življenje, če je treba. Služba resnici je velika naloga človeštva. Zato je za človeka častno, da žrtvuje za zmago resnice tudi življenje, če je treba; eramotno pa je, če si ohrani življenje s tem, da žrtvuje resnico. Tukaj bi lahko dejali, da je ideja, prava ideja, več kot človeško življenje.

Kdor pravi, da je človek več kot ideja, zato, da se mu ne bi bilo treba odločiti za kakšne ideje, taji, da resnica sploh je ali da je človeštvu dostopna. Če pa že priznava resnico, čeni vendarle udobje višje od nje in jo žrtvuje gnilemu miru.

Miselnost, ki o njej govorimo, je marelje zakoreninjena in prihaja do izraza v raznih oblikah. Ker ne more nikogar prepričati s trdnimi dokazi, poskuša prodreti z duhovitiimi aforizmi in s čustvenimi vplivi. Star in znan je izrek francoskega filozofa, da ima srce svoje razloge, ki jih razum ne more dojeti. Od Pascala se je ta misel ponovila že tisočkrat v različnih oblikah. Mnogi jo izražajo v odporu do vseh sistemov, v smešenju vsakršnih »izmov, kakor zaničljivo imenujejo vse ideologije. Nekateri glasno odklanjajo vsakršno razumstvo. Vse odklono za zablode človeštva hočejo naprtili razumu samemu, radi bi ljudi rešili njegove hladne oblasti, kakor pravijo, in jih privedli do tega, da bi začeli spet živeti po srcu.

Tako govorjenje je lahko vabljivo, zlasti še, ker je navadno okrašeno z mnogimi metaforami, toda pravilno in pametno tako govorjenje ni. Kako bi mogla biti pametna borba proti pameti, proti razumu? Srce, samo srce naj bo vodnik — kaj se to pravi? To pomeni: ne razločujate stvari okoli sebe z razumom, marveč s čustvom; to pomeni — ne uravnajte svojih dejanj po razumskem premisleku, marveč tako, kakor vam narekuje čustvo. To je iracionalizem, ki ne išče predvsem resnice, ki si hoče kroitati resnico po svojem srcu, po željah. Izraz te miselnosti v verskem življenju je bil modernizem, zbirka vseh herezij, kot ga je označil Pij IX. To naziranje je osvobodilo tudi liberalizem, ki je zatiral, da je vera le zadeva čustva, ne pa predvsem stvar razuma in volje, v kolikor zavisi od človeka.

Iracionalizem se da nekoliko razločiti kot reakcija na hladni, neverni racionalizem. Da se razločiti, opravičiti pa se ne da, kajti reakcija je šla daleč preko pravih mej v drugo skrajnost: v boj proti razumu, v smešenju pametnih načel kot okostenelega dogmatizma.

Val iracionalizma je segel tudi k nam. Zivo nam je še v spominu Kocbekovo pisanje o etičnosti načel, kateri nasproti je on postavil tveganje in osebnostni nemir. Dobro se pomimo govorjenje o doživljanju v veri, razlikovanje med religiozno in konfesionalnostjo, med dresuro k pokorščini in vzgojo k svobodi, razlikovanje med »klerikalno skupnostjo in krščanskim občestvom.

Vse to je bilo škodljivo vnašanje pretirane čustvenosti v katoličevim, nepravilni odpor proti razumu, ki se je izražal v odporu proti načelom. Širila se je neka bolestna občutljivost, mnogi so začeli dati prednost čustvom pred razumskim preudarkom. Na to je lahko navezalo svojo agitacijo komunizem. Znan je njegov postopek »propaganda čustva«. Ko so ljudje s čustvi na strani komunistov, jih ti začno ideološko preusmerjati in jih uvajati v dialektični materializem. Vzbujaanje čustev, slupatiji za komunistično stvar jim je le sredstvo za razširjanje idej; glavni poudarek je tudi pri komunizmu na idejah, načelih, seveda na zmotnih idejah in zmotnih načelih.

Očitno je, da čustvo, samo srce, ne more biti vodnik in ga zato ne ememo postavljati nad razum. S tem pa ni rešeno, da izključujemo srce in hočemo le popolno vlado hladnega razuma. Ne samo srce, ampak tudi srce, toda pod vodstvom razuma; a razum se mora ukloniti božji resnici, ki jo spoznavamo iz razodetja, pa ne bo zahajal na stranpoti. V bolj vsakdanji govorici pomeni to: prvo se načela, za prava načela se moramo boriti na način, ki je po teh načelih dopusten in pri tem nas ne smejo motiti čustveni pomisleki.

Družinska pralika s podobo svete Družine

se dobiva odslej po vseh knjigarnah, trgovinah in trafikah v Ljubljani in mnogih krajih naše pokrajine. Segajte pridno po njej! Brez naše pratike naj ne bo nobene naše hiše. le razvedrilo za stare in mlade!

Nova domobranska udarna bojna skupina

V začetku novembra smo Slovenci doživeli za naš protikomunistični boj izredno važen dogodek: v Velikih Laščah je bila te dni ustanovljena nova domobranska bojna skupina. Ta dogodek je važen zaradi tega, ker bo z novo skupino še bolj zaprt zid komunističnim roparjem, da se ne bodo mogli približati našim naseljem. To je tudi vzrok, da s takim veseljem in hvalo vedno gledamo na naše junaške domobranske bojne skupine, ki kažejo dan za dnem v boju proti komunističnemu uničevalcu slovenskih vasi in življenj takšno hrabrost in junaštvo, kakor ga še ne pomeni zgodovina slovenskega vojska. pa čeprav so slovenski fantje že pred stoletji dobili sloves dobrih vojakov.

Z ustanovitvijo velikolaške bojne skupine je bil tako sklenjen močan steber in jez domobranskih bojnih not. Gorje komunističnemu sovragu, ki bi se še upal priti v bližino mirnih naselij.

Skupino sestavljajo v večini stari protikomunistični borci, ki so bili do sedaj po postojankah. Ko se bodo čete nove skupine vdtele v celoto in tako zile hrabrost posameznika v nepremagljivo udarnost cele skupine, se bo premoč domobrinskih edinic nad komunističnimi tolpmami še visoko dvignila.

Prvi pohod nove bojne skupine je bil 7. novembra. Velikolaška bojna skupina je odšla proti Kočevju in naslednji dan nadaljevala pohod proti Koprivniku. Komunisti so se povsed strahopetno razbežali. Velikolaška skupina se je zato kmalu vrnila na svoj položaj zaradi komunistične bojazljivosti le s tem uspehom, da je uničila neko komunistično telefonsko napeljava in dva komunisti.

Tako je pričela najmlajša domobranksa bojna skupina s pohodi nad sovražnika naše slovenske domovine. Bil je to pohod brez težkega boja, vendar je pokazal, kakšen strah bo komunističnim zločincem tudi ta naša najmlajša enota.

Starim štirim bojnim skupinam se je priključila nova, peta. Težka bo tekma mlade bojne skupine s starimi borci bojnih enot, ki žive že celo leto v stalnem boju za domovino. Nove čete pa bo gnal v neizprosni in junaški boj zdel starih tovarišev in ljubezen do matere in domovine, ki jim narekuje čim prej izgnati iz naše ljube zemlje odpadnike naroda, komunistične zločince. Vsek dober domobranec goji danes veliko željo: da bi prišel v udarno bojno skupino. Tu postanejo fantje junaki, ko v neprestanih naporih in težavah hite v smrtno nevarnost, samo da bo domovina nekdanj mirno živela.

Pet žrtev brezbožnega komunizma

Habjan Franc

Potokar Janez

Mehle Franc

Pajk Anton

Franca, Pajka Antona in Potokarja Janeza. Vsi so bili doma iz Luč.

Ti fantje, ki so jih položili k večnemu počitku na domačem pokopališču, so bili vzor in ponos lučki dolini. Vsi so etali do zadnjega na braniku domovine pri boštanjski vaški straži do izdajstva savaške vojske. Dne 8. septembra lani so se ob izdaji za kratek čas vrnili na svoje domove, hotele se še posloviti od svojih domačih in pa nato oditi zopet v boj proti komunizmu. Doma so jih že čakali komunisti in jim prepredili umik v Boštanjski grad k ostalim fantom. Kot mobilizirance so jih komunisti vtaknili v »brigado« in jih odpeljali na Dolenjsko k Sv. Križu.

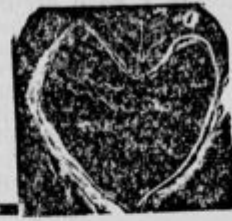
Dobre štiri tedne so iskali prilike za pobeg in res se jim je vsem posrečilo uiti domov. Toda že po nekaj dnevih je prišla ponje komunistična patrulja in jih močno zastražene odpeljala v komunistične zapore v Grosuplje. Tukaj so prespali eno noč, drugi dan pa so jih odpeljali k Svetemu Križu, kjer se je nahajala komunistična brigada. Tam so jih zvezala in jih postrelili.

Da so bili ti fantje res vzor vsej okolici, je pričel veličasten pogreb, ki so ga udeležili grosupeljski domobranci s svojim kuratom g. nadporočnikom Sinkom na čelu, ter številna množica ljudstva iz bližnje in daljne okolice. Ta pogreb je pokazal, da naš kmečki človek ni bil in nikoli ne bo za komunistem. V imenu župnije se je od mrtvih junakov poslovil g. župnik a prav lepim govorom. V imenu slovenskih domobrancev je spregovoril g. nadporočnik Matija Šink in neki domobranec. Oba sta v lepih govorih podarila poštenost teh fantov in njihovo ljubezen do domače zemlje. V imenu občinstva in prijateljev se je poslovil od njih tudi občinski tajnik Stibernik Anton.

Mučeniškim žrtvam brezbožnega komunizma bomo ohranili hvaležen spomin.

Kar mož nebesa so poslala, iz kmečkih so izšli domov

Slovenska kmečka hiša je že od davnih dni bila najzanesljivejši steber slovenske narodne biti. Ko bi nam slovenski kmečki dom ne bil znan in ne bil mogel ohranjati naših narodnih prvin, bi danes na slovenski zemlji prebivalo že kako drugo ljudstvo in se tukaj glasila druga govorica. Naš kmečki človek je nekako nezavestno s čudovito trmo in odpornostjo hranil in brnil dedščino svojih dedov, kakršno je prejel od njih. Najbolj zdravi in duhovno najbolj razviti možje so izhajali izpod kmečkih slamnatih strehe, da so potem zunaj v širnem svetu razširjali veljavo slovenskega imena ter razglašali njegovo čast.

Ko smo živeli v času svojega narodnega prepoda, se je slovenski človek tega tudi v polni meri zavedal, kar je tako lepo povedal Simon Gregorčič v svojem verz: »Kar mož nebesa so poslala, iz kmečkih so izšli domov.« Resnično, vse velike moče naše preteklosti nam je rodila kmečka mati, vzgojil in dal kmečki oče. S tem sta obadva neprecenljivo obogatila vse naše stvarno in duhovno življenje. Slovenska narodna zavest se je po naših velikih možeh silno utrjevala in krepila.

Če so nam pred izbruhom sedanje katastrofe nekateri očitali, češ da imamo Slovenci slovensko narodno zavest premalo razvito in če jo je sodobni človek premalo negoval, tega niso bili krivi naši predniki, marveč mi sami, ker se nismo več hoteli zavedati, kako tesno je povezana naša narodna bit z bogatimi davro preteklih rodov, katero bi bilo treba gojiti in negovati ter tako ohranjati notranjo duhovno povezanost med dedi in zanamci.

Toda v tem smo zadnja desetletja strahotno grešili. Naša mladina danes tako malo ve o naših velikih možeh, da nas je lahko eram. Zato pa potem ta mladi rod misli, da se je narodno prebujenje začelo še le z njim, ter nekako začuden zre v našo preteklost, češ: kaj neki nam je dal stari rod? In vendar je stari rod Slovencev dal imena svetovnega slovesa. Dal nam je moče, ki jih tu-

jina že davno slavi, ki pa smo mi na nje pozabili. Kdo je temu kriv? Ne brskajmo po krivici, dasi je tako brevkrate dandanes zelo priljubljeno, ker je sila po ceni in nič ne velja. Eno pa bi vendarle radi ugotovili na tem mestu, da je naša šola v zadnjih 25 letih to prevažno stran naše preteklosti docela zanemarila. Tisti, ki so v tem razdobju pisali slovenske šolske knjige, zlasti pa berila za ljudske šole, kjer naj bi dobil svojo duševno podlago tisti kmečki ali delavski otrok, kateri pozneje ni nameraval iti na višje šole, vsi tisti in taki pisci so hote ali nehoti po silii razmer zamolčevali ravno to prevažno poglavje naše preteklosti. Saj ni čude, ko pa so nekateri stremeli celo za tem, da bi se Slovenci docela odpovedali svoji narodni preteklosti in postali nekaj drugega. Zato tudi med drugimi jugoslovanskimi narodi Slovenci nismo uživali tistega ugleda, ki bi ga bili lahko, saj oni drugi niso niti poznali naših kulturnih vrednot.

Zanimiv vzgled, ki dokazuje resničnost naše besede, naj bo na kratko povedan: Pred kakimi 10 leti je v Pragi bila trgovinska konferenca, ki se je udeleževala tudi jugoslovanska trgovinska delegacija pod vodstvom načelnika trgovinskega ministrstva znanega Saviča. Ta gospod je bil sicer strokovnjak v svojem ministretvu, bil pa je znan, da ni prijatelj Slovencev in je zlasti bil velik Velesrb. Ko je bila konferenca končana, je bil kajpada slavnostni obed, pri katerem je dobri gospod Savič spregovoril Čehom v čast in zahvalo nekaj besed. — Med drugim je počastil Čeha tudi s tem le nagovorom: »Bratje Čehi ste nam Srbom bili svetel vzgled narodne moči in kulturnega dela. Mnogo tega, kar imamo, se moramo le vam zahvaliti. Tako sem srečen in ponosen, da se vam morem zahvaliti, da ste vi Čehi nam dali velikega matematika Močnika, ki se iz njegovih knjig tudi naša mladina v Srbiji in tudi po drugih deželah srednje Evrope učil razumnosti.«

Ko je Savič končal, se je dvignil češki trgovinski minister, se sila prijazno zahvalil za lepi govor, nakar je še bolj vjudno dodal, da je sicer hvaležen za laskave besede, da pa Močnik žal ni bil Čeh, marveč Slovenec. In Čehi so prav Slovencev dolžni zahvalo, da imajo take učne knjige. — Kakšen obraz je pri tem delal Savič, tega ne vemo, to pa vemo, da je vsa srednja Evropa rabila Močnikove računske knjige po šolah. Da je ta Močnik bil sin slovenske kmečke hiše, rojen v Cerknem na Goriškem, to je včasih slovenski otrok sicer bral, kae neje pa mu tega v šolah niso več pripovedovali. Tako je del slovenske mladine v tem postal dober gospodu Saviču iz Beograda.

Da je veliki zemljepisec Blaž Kocen, ki na podlagi njegovih zemljevidov še danes delajo zemljevide vsi kulturni narodi, bil tudi Slovenec, vsega tega naša povprečna mladina dandanes po krivdi šolskih piscev tudi ne ve. Kdo je bil slavni baron Vega, veliki matematik, ki je iz kmečkega pastirčarja po svoji učnosti zaslovel po vsem svetu ter so se zanj pulili celo Španci, tega naši otroci tudi ne izvedo v šolah, dasi je ta mož bil rojen v prav revni hiši v Zagorici nad Savo.

Ne pričakujmo preroda od tam, odkoder ne more priti

Umetnost naj bi danes bila vse. Vse življenje naj bi se nehalo okrog pisateljev, umetnikov v kiparstvu, slikarstvu, v gledališču ali v filmu. Skratka, umetnost naj izpolni praznino človeškega življenja. Zdi se, da je razvoj v resnici moral priti tako daleč. Sodobni človek je namreč zavrlel vero. Hodi k maši, pridige ne sliši nikoli, ne bere duhovnih stvari, pa mu je vse samo zunanost.

Življenje mora imeti neko vsebino. Našli so jo v umetnosti. Umetnost mora izpolniti praznino človeškega pehanja, ki ne pozna več vere. Prav zato se je umetnost izrodila. Katoličanu je vera opravičenje njegovega življenja, neverni umetnik pa hoče s svojo umetnostjo opravičiti življenje današnjega človeka. Morda je še veren, toda samo toliko, kolikor je pač spodobno za višje kroge. Nima pa one močne in žive vere, da bi iz nje ustvarjal, kazal pot od lepote k resnici, hodil pred svojim ljudstvom kot prerok — morda zaničevan, preziran, blaten, toda kazal bi pot k resnici.

Sebičnost je kriva. Zelja po slavi in priznanju je močnejša kot želja, povedati ljudstvu resnico. Umetnik nima moči, da bi izpolnil, kar terja Shakespeare od njegovega ustvarjanja: da »drži tako rekoč življenju zrčalo... dokaže čednosti nje poteze, pregrehi njeno podobo, svojemu času njegovo obliko in odtisk.« Umetnik

ne prejme slave in priznanja, če noče današnjemu človeku opravičiti njegovo življenje. Ljudje hočejo uživati in terjajo, da jim da umetnik priliko uživati. Nočejo vzgoje, ne besede o resnici, nočejo junakov, ki trpijo za vzore in rastejo preko njih v neskončnost nadzemske lepote v kreposti in žrtvovanju. Zato umetnik klone. Nekdaj so tulili od groze, če je kdo omenil, da mora umetnost služiti veri in Bogu. Danes se ne zgraža nihče, čeprav služi grehu, zločinstvu in v opravičenje sramotnega življenja.

»Da ni danes več tako velikih umetnikov, kot so bili Dante, Cervantes, Shakespeare, Goethe, ni pomanjkanje nadarjenosti, ampak popoln odklon od zadnjih obzorij, ki edina obvarujejo umetnost, da se ne skvari in izrodi« (Gertrud von le Fort). Ustvariti moramo novo in boljše okolie, da bodo mogli mladi talenti zaživeti iz lastne moči, podpirani od katoliškega okolja in zdrave tradicije. Katoliške umetnike more dati le katoliški narod. Ne more zrastiti katoliški umetnik sam iz sebe kvečjemu izrodi se.

Ne obetajmo si prepoda od umetnosti. Umetnost ni vera. Umetniki niso prvi učitelji in vodniki ljudstva. Vera mora preroditi narod in krona prepoda bosta katoliška kultura in katoliška umetnost.

Zadnja pot dveh turjaških borcev

Domobranci so na Golem izkopali trupli akademikov Strupija in Pipana. Včeraj pa so ju prijatelji pospremili na poti k blagoslovljenemu počitku v domači gorenjski zemlji

Odkar so slovenski domobranci osvobodili naša blizu mest in vasi ležeča polja in gozdove komunističnih zločincev, nas ljubezen venomer priganja k iskanju nešteti grobov po gozdovih, kjer epo protikomunistični borci, ki so padli v onih najtežjih dneh našega boja proti komunizmu — po osmem septembru lanskega leta. Kakor hitro odkrijejo nove grobove po naši zemlji, ne moremo prej potešiti svojih skrbi, dokler mrtvi tovariši ne dobe zaslužene in častnega počitka v blagoslovljeni zemlji sredi onih, ki so prav tako umirali z božjim imenom na ustih. Mnogo junakov je že našlo blagoslovljeni počitek, vedno novi pa še vstajajo iz mračnih gozdnih grobov. Naše misli jih ob njihovi zadnji poti pozdravljajo, in se jim obenem zahvaljujejo za tako junaško zgledno odločno vztrajnost.

Tako sta v začetku tega tedna vstala in prišla zopet v sredo svojih sorodnikov in prijateljev tudi zgradna protikomunistična boreca akademika Pipan Anton in Strupi Janez.

V ponedeljek 20. novembra se je izvršil že dolgo nameravani izkop njunih

trupel. Pot k grobovoma na Golem je kazal domobranec Holozan Franci, tovariš pokojnikov v njihovem zadnjem protikomunističnem boju. Kot vaški stražar se je v onih usodnih dneh vračal iz Pipotoka skupaj s pok. Strupijem in Pipanom. Med potjo so jih ujeli komunistični ubijalci in jih zaprli v šolo na Golem. Pri komunistični »sodbi«, ki so jo komunistični krvniki izrekli nad pokojnima v Spodnjem Golem v hiši št. 9, sta bila Strupi in Pipan obsojena na smrt. Ustreljena sta bila ob luninem svitu. Najprej so zločinci privedli Pipana, ki je imel roke zvezane na hrbtu. Le kratek čas so mu pustili, da je zmoli nekaj očenašev na pragu kakih 30 metrov od šole oddaljene kapelice. Zločinci niso mogli dolgo gledati pobožnega fanta. Kmalu so ga odgnali k bližnjemu kozolcu in ga tam ustrelili. Med tem so morali drugi ujeti legionarji kopati grob nekaj korakov od poti. Niso mogli izkopati globok grob, ker komunistom se je takrat zelo mudilo. Ko so Pipana zasipavali, so komunistični rablji že pripeljali iz šole Strupija in ga gnali k ustrelitvi. Tudi on se je ustavil ob kapelici in dolgo molil. Pogled na kleečnega fanta je komuniste živo pekel, tako da so ga v jez; kar odtrgali od svetlega kraja. Junaški fant je nato moral prisostvovati kopanju lastnega groba ob robu njive, od kapelice oddaljene kakih 50 metrov. V ta eramotni grob se je zgrudilo Strupijevo truplo.

Ko je domobranec Holozan končal zgodbo o njuni smrti, so izanski domobranci začeli z izkopom pok. Pipana. Že po petih minutah, ko so odstranili zemljo v globini ene lopate, so naleteli na roko, ki je že popolnoma preperela, tako da je ostala le kost. Kmalu nato se je pokazala lobanja, ki je bila nagnjena naprej, ker je bil izkopani grob za junaškega fanta prekratek. Na čelu in za tilnikom je bila vidna luknja od revolverskega strela. Tudi ostalo truplo je bilo tako preperelo, da ga ni bilo mogoče celega hkrati dvigniti iz groba. Opaziti je bilo tudi ostanke kratkih spodnjih hlač, v katerih je bil pokojni pokopan. Drugo obleko so mu komunistični roparji namreč pobrali. Znanci so pokojnika takoj spoznali po zobeh. Kost in druge ostanke so domobranci devali na rjuho, nakar so vse skupaj položili v pločevinasto krsto.

Takoj nato so se udeleženci odkopavanja napotili k samotnemu Strupijevemu grobu. Tu so domobranci-kopači v globini 25 centimetrov najprej naleteli na lobanjo. Truplo je bilo nekoliko bolj ohranjeno kot Pipanovo. Dobro so se poznali tudi še ostanke spodnjih hlač in srajce, na kateri je domobranski zdravnik nadporočnik dr. Končan ugotovil št. 903, s katero je imel pokojni Strupi zaznamovano perilo, ko je stanoval v Marjaniškju. Tudi na njegovi lobanji se je poznal strel v čelo.

Tako so skrbne roke zopet dvignile iz zemlje trupli mučenikov, ki so ju komunisti tako krvočno uničili. Višji domobranci kurat stotnik dr. Lenček je obe krsti blagoslovil, nakar so ju domobranci prepeljali na lg. od tam pa z avtorigonom na Zale, kjer sta trupli v kapelici sv. Cirila in Metoda čakali polt v rojstni kraj na Gorenjskem.

Zasuti s cvetjem sta krsti pokojnikov sprejemali ves torokv dan obiskovalce, ki so prihajali k pokojnikoma in ju krpili. Popoldne ob treh pa so se tovariši in prijatelji zadnjikrat skupno poslovili od rajnih junakov, ko so sorodniki umorjenih, prijatelji in ostali znanci pospremili prenos obeh trupel na avtorigon. V imenu zbranih se je od obeh žrtev komunizma v lepem govoru poslovil tovariš-akademik. V zadnji pozdrav mrtvim junakoma pa je pred odhodom avtorigona zapel pevski zbor pesem-zalostinko.

† Žerjav Gregorij, stolni kanonik v Ljubljani

Rojen je bil kot drugi otrok posestnika Jakoba Žerjava in njegove žene Marije roj. Jakopič v Plavskem rovtu v najvišje ležeči hiši jeseniške župnije na Gorenjskem (1100 m nad morjem) dne 12. marca 1888 in še isti dan krščen po jezeniškem župniku Kersiču Janezu; dal so mu tudi ime svetnika, ki ga Cerkev isti dan praznuje. Imel je dva brata in štiri sestre, od katerih je s. Alojzija umrla kot uršulinska učiteljica v Škofji Loki na sveti večer 1918, druga — Minka je pa učiteljica. Brat Jakob, gospodar na domu, in sestra Katarina, ki je pokojnemu 20 let gospodinjila, sta tudi že umrli. Brat Jože je uslužbenec v tovarni na Jesenicah, sestra Francka je pa umrla že v nežni mladosti.

Ljudsko šolo je obiskoval na Jesenicah; nižjo gimnazijo v Kranju (1899—1903), višjo pa na klasični gimnaziji v Ljubljani in jo dokončal s maturato z odliko 4. julija 1907. V Ljubljani je bil gojenec Alojzijevega in kot osmošolec urejeval »Domače vaje«.

Bogoslovje je študiral v Ljubljani 1907—1911. V 3. letniku je bil prefekt v Alojzijevešči pod vodjo dr. Karlinom Andrejem, poznejšim tržaškim škofom in nazadnje lavantinskim knezškofom. Za duhovnika je bil posvečen 5. julija 1911 in je novo mašo zapele 16. julija v jeseniški župni cerkvi. Novomašni govornik mu je bil bivši jeseniški župnik Zabukovec Janez, takrat župnik v Križah pri Trzinu. Jeseniški župnik pa je bil takrat Skubic Anton, poznejši ribniški dekan.

Še isto leto je bil imenovan za prefekta v zavodu sv. Stanislava v St. Vidu, kjer je ostal dve leti. V tem času je napravil disertacijo za teološki doktorat na Dunaju pod naslovom »Quid Bessarion de »Filioque« docuerit«, ki je bila takoj potrjena.

Jeseni leta 1913 je bil sprejet v zavod Sta. Maria dell'Anima v Rimu, ki ga je takrat vodil slovec pridigar dr. Brenner Maks. Študiral je biblične vede na papeškem bibličnem inštitutu, ki ga je bil ustanovil Pij X. V drugem letu rimskega bivanja je napravil disertacijo »Quasnam partes Jeremias pro historia sui temporis habuerit«, ki je bila potrjena pričetkom maja 1915. Rektor bibličnega inštituta p. Fonck mu je že predskrbel stipendijo za enoletno bivanje v Palestini; denar je bil naložen v Amsterdamsko banko. Naročil mu je, naj si pusti brado rasti, ker čez dva meseca bo že odšel v Orient.

Pa je prišlo nenadoma obvestilo, da bo Italija v kratkem napovedala vojno Avstriji, in tako so vsi Avstrijci, profesorji in študenti, tekmo 24 morali zapustiti Rim. Odpeljal se je za zadnjim rednim brzovalnikom in bil 8. maja 1915 že na Jesenicah. (Vojna je bila napovedana na binkoštno nedeljo 23. maja 1915). Tako mu je vojna preprečila nadaljnji študij in ekskurzijo v Palestino. — V Rimu mu je bil najljubši prijatelj dr. Frings Josef, ki je koncem leta 1942 zasedel nadškofijsko stolico v Kölnu ob času, ko je mesto preživljalo najtežje dneve.

Jeseni 1915 pa je krenil na sever; bil je namreč sprejet v višje duhovniško vzgajališče Avguštinov na Dunaju, kjer je ostal dve leti. Disertacijo je imel že prej potrjeno, napravil je še tri stroge izpite in bil 29. marca 1917 promoviran za doktorja teologije. Promotor mu je bil dr. Innitzer Theodor, poznejši dunajski nadškof in kardinal. V Avguštinu pa je bil v tem času direktor dr. Ujčič Josip, poznejši beograjski nadškof. — Skupno s tovarišem dr. Klinarjem Tomažem je oskrboval na Dunaju tudi slovensko službo božjo pri sv. Antonu v Puthongasse in Marijino družbo za slovenska dekleta v avguštinski cerkvi. Spovedoval je tudi vojaške po bolnišnicah na Dunaju in v okolici.

Vrnivši se v domovino je v septembru 1917 drugič nastopil službo prefekta v zavodu sv. Stanislava, kjer je zopet ostal dve leti in bil obenem eno leto suplent za veruk na škofjski gimnaziji.

Nato je stopil v šolsko službo, ko je bil v oktobru 1919 imenovan za suplenta, avgusta 1922 pa za profesorja verouka na realki v Ljubljani. Neposredno po vojni delo na realki ni bilo lahko; zrahljalo se mu je zdravje in moral je prekiniti

delo za eno leto z dopusom. — V tej dobi je tudi predaval kot honorarni nastavnik na teološki fakulteti ljubljanske univerze en semester srski jezik in dva semestra arabski jezik.

S 1. septembrom 1925 se je pa kot profesor verouka preselil na državno žensko učiteljsko, kjer je poučeval tudi na dekliški vadi. Od decembra 1926 do junija 1932 je opravljal na zavodu tudi službo poslovođa. Ko je bilo leta 1932 žensko učiteljsko združeno z moškimi v eno, je bil po upokojitvi dotedanjega profesorja verouka na moškem učiteljsku dr. Demšarja Josipa imenovan za profesorja verouka na državni učiteljski šoli.

Po promociji Codellijevega kanonika dr. Kimovca Franca za stolnega dekana je zaprosil za izpraznjeno mesto Codellijevega kanonikata, Baron Codelli Anton pl. Fahnfeld ga je v l. 1935 na to mesto pretenziral, nakar je bilo izvršeno imenovanje za kanonika s papeško bulo z dne 5. avgusta 1935. Za kanonika je bil instaliran 1. decembra 1935 skupno z dr. Zupanom Alojzijem.

Kot stolni kanonik je bil tri leta stolni pridigar, ravnatelj škofjske računske pisarne, referent za pastoralne in socialne konference, preiskovalni sodnik cerkvenega sodišča, škofjski cenzor.

Poleg strogo cerkvenih služb se je udeleževal od l. 1928 dalje v mladinskih organizacijah. Uredil je dva letnika orlovskega glasila »Mladost« in sicer leta 1928 in 1929. Ko je bil »Orel« razpuščen, je urejeval prva dva letnika »Kres«, novega fantovskega glasila. Ko je na mesto »Orel« oživila Zveza fantovskih odsekov, je vstopil v njen centralni odbor kot od škola delegirani duhovni vodja.

Pokojni g. kanonik je bil izredno nadarjen ter močnejši volje; vsako delo, ki ga je bil prevzel, je opravil do potankosti točno. Po značaju je bil tako plemenit, da ni imel nikoli v življenju protivnika. Dobroto srca in ljubezen do bližnjega je prejel že od domače sončno dobrotljive hiše, posebno od svojih svetniško zglednih staršev. Velik je bil po izobrazbi in delu, največji pa gotovo po svoji tako pristni ponižnosti. Čeprav je veliko trpel v življenju, ni nikoli tožil. V zadnji bolezni, ki ga je skoraj priklenila za tri mesece na posteljo, ni tožil. Za vsako postrežbo in tolažilno besedo je bil srčno hvaležen.

Bog naj pokojnega g. kanonika poplača z večnim plačilom! Duša njegova pa naj se spočije v miru Kristusovem!

NOVI GROBOVI

† Dr. Gregorij Žerjav. Po daljši boleznici je odšel k Gospodu 21. novembra g. dr. Gregorij Žerjav, stolni kanonik, konzistorialni svetnik in ravnatelj škofjske računske pisarne. Njegovo truplo bodo prenesli v četrtke 23. novembra ob 7.15 zjutraj iz hiše žalosti Pred škofijo 3 v stolnico, kjer bo pogrebno opravilo s sv. mašo, nakar ga bodo prepeljali na Zale. Pogreb bo ob treh popoldne iz kapele sv. Andreja k Sv. Križu. Naj rajnemu sveti večna luč, vsem njegovim dragim iskreno sožalje.

† Na praznik Darovanja Marijinega je v Gospodu zaspala gdč. Iva Rakovec, učiteljica v Dobu pri Domžalah. Pogreb naj bo v četrtke, dne 23. t. m. ob 4 popoldne v Zal na pokopališču k Sv. Križu. Priporočamo jo v molitvi.

† Marija Nabernik. Umrli je v 95. letu starosti gospodična Marija Nabernik. Pokopali jo bodo v petek ob 14 z Zal, kapele svete Marije, na pokopališču k Sv. Križu. Za njo žaluje sestra Tina in ostalo sorodstvo.

OSEBNE NOVICE

Zlata poroka. Dne 24. novembra bosta jetniški paznik v p. Karol Jeglič in njegova zvesta družica Josefina Jeglič roj. Ribič praznovala 50 letnico svoje poroke. Slavlencema želimo še mnogo let zadovoljnega življenja.

Poroka. V nedeljo, dne 19. nov. 1944, eta se poročila v cerkvi Marijinega Oznanjenja g. Edo Ravnikar, trg. pomočnik pri trvdri Ant. Krišper, in gdč. Milka Petrič, trg. pomočnica istotam. Za priči sta bila g. Jakob Škrobar, zasebni uradnik, in g. Tone Ravnik, prof. Značajnemu paru obalo sreče in božjega blagoslova.

Kaj je novega pri naših sosedih?

S Spodnje Stajerskega

Prisega Volksturmorcev v Ptuj in Trbovljah. Ko so na ptujskem pokopališču te dni počastili vse padle vojaške tega kraja vpricho zastopnikov štajerske domovinske zveze, oborožene sile in države, je govoril vodja krajevne skupine Mauschitz. Nato so nastopili Volksturmorcev in bili po nagovoru okrožnega vodje in deželnega svetnika Bauerja zaprišeženi. — Tudi v Trbovljah je bila zaprišežena Volksturmorcev skupno s počestjenjem padlih junakov vpricho oblastnih zastopnikov. Tu je ob tej priliki govoril okrožni vodja Eberhardt.

Na ptujskem ljudskem izobraževališču je te dni predaval Oswald Bock o propagandi in lažnih vesteh. In Bettine Arnim in oče znanega grafika Franca Blittersdorfa.

Na vzhodnem bojišču je padel desetnik Josip Sinko iz Grada.

Umrli je v Gradcu tapetni mojster Franc Breznik in bil 17. novembra t. l. pokopan na ondotnem centralnem pokopališču.

Zlato poroko v Vojnku pri Celju sta obhajala zakonca Andrej in Betka Baronik. Oba sta še duševno čila in pri

Samo delaj, veselje bo prišlo samo od sebe. (Goethe.)

Koledar:

Četrtak, 23. listopada: Klemen I. pa-pež in mučenec; Felicitas, mučenica; Lukrecija, devica in mučenica.

Lunina sprememba: prvi krajec ob 8.55. Herschel napoveduje dož in sneg.

Petek, 24. listopada: Janez od Križa, spoznavalec in ustanovitelj reda; Hri-zogon, mučenec; Flora, devica in muč.

Dra.ško gledališče:

»Kar hočete«. Rod D. Ob 16.30.

Operno gledališče:

»Jenufa«. Red Četrtak. Ob 16.30.

Kino Matica:

»Imensee«. ob 16 in 18.

Kino Union:

»Dvoživka«. ob 16 in 18.

Kino Sloga:

»Noč v Benetkah«. ob 16 in 18.

Lekarniška služba:

Nočno službo imajo lekarnar: dr. Kmet, Ciril Metodova cesta 43; mr. Trakozy ded., Mestni trg 4, in mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Vzgladni učitelji v spomin

Rodila se je pred 76 leti v Ljubljani, kjer se je predvsem s svojo izredno močno voljo usposobila za ljudskošolsko učiteljico. S 26 leti je nastopila službo kot voditeljica na enozredni ljudski šoli v Goritah nad Kranjem, kjer je delovala polnih 36 let do upokojitve. Nato je še nekaj let preživela v Goritah, s katerimi se je tako razšla, da se je le težko poslovila od njih leta 1934, ko se je preselila v Ljubljano. Tu jo je zatekla grozotna vojna, kateri se je v zadnjem času pridružila še huda bolezen, ki jo je izmučila do smrti tako, da je 13. t. m. umrla in smo jo 15. t. m. spremljali na njeni zadnji poti k Sv. Križu.

Tak je kratek in na videz suhoparen njen življenjski. Ali v resnici njeno življenje ni bilo suhoparno, kajti kot učiteljica in kot človek je daleč nadkrčila povprečne sovrstnike. Bila je predvsem izredno vestna, marljiva in požrtvovalna učiteljica. Naj temu v dokaz navedemo samo to, da je v njeni delovni sobi večer za večerom ob polnoči še vedno gorela hr pri popravljanju šolskih nalog in pripravi za naslednji dan. Kljub temu smo jo videli ob 6 zjutraj vsak dan pri sveti maši. Ni pa ji bilo dovolj, da je dala 36 letnikom goristiških rojakov temeljito ljudsko šolsko izobrazbo. V svojem prostem času je izobraževala svoje bivše učence tudi še, ko so že zdavnaj odrasli šolski dobi. Ko v Goritah se ni bilo organizirane prosvete, je zbirala fante in dekleta in jim širila umako obzorje. Pri poznejšem prosvetnem društvu pa je bila ona večinoma duša vsega. Pokojna učiteljica je imela izredno fin čut za socialno pravičnost. Za časa svojega delovanja v Goritah si je poiskala prijatelje povsod: med bogatimi in revnimi, nadarjenimi in zaostalimi. Ni je hiše in ne še tako majhne kočice v goristiški fari, kamor ne bi bila ona stopila. Odlikovala jo je globoka vera v Boga. To vero pa je vsajala tudi v mlada arca svojih učencev. Leto za letom je vodila tiste, ki so se pripravljali za prvo sv. obhajilo, po več tednov vsako jutro k sv. maši, kjer je v sredi med njimi klečala na trdem kamnu in na glas z njimi molila. Kolikokrat je v ta namen žrtvovala dober del svojih poštinih! Skušala pa je svojim učencem tudi kasneje ohranjati to vero. Sam Bog ve, koliko je zanje premolila in kolikokrat je romala tri ure daleč na Brezje k Mariji Pomagaj samo za to, da bi izprsil varstva in pomoči kakemu svojemu bivšemu učencu, ki ga je videla v dušni ali telesni nevarnosti!

S temi in še mnogimi odličnimi lastnostmi si je pokojna učiteljica postavila v srcih vse goriske fare, zlasti pa v srcih kakih tisoč učencev, ki jim je dala temeljno izobrazbo, nemaljav spomenik. Tam bo ona po svojem velikem in izredno uspešnem delu še živeča v bodoči rod, ki bo komaj čakal učitelja, ki se bo v svojih dobrih lastnostih dvignil do višine, ki jo je dosegla pokojna učiteljica Terezija Kovarčič.

Naj počiva v miru!

T. B.

Obvestila Prevoda

Delitev moke, testenin, marmelade in kisa Pojasnilo

V časnikih z dne 16. novembra 1944 objavljena delitev moke za drugih 10 dni novembra: 1.5 kg testenin na zadnjih 15 odrezkov, 0.5 kg marmelade ter ¼ litra kisa na osnovno živilsko nakaznico, ki jih je izdal Mestni preiskovalni urad (MPU) v Ljubljani, velja tako za potrošnike znotraj varnostnega pasu (osnovna nakaznica brez pretiska), kot za ljubljanske občane zunaj varnostnega pasu (osnovna nakaznica s pretiskanimi zelenimi črtami).

Delitev testenin ljubljancem zunaj zapornega pasu

Ljubljanski občani, ki so prejeli osnovno živilsko nakaznico za november od Mestnega preiskovalnega urada v Ljubljani, dvignejo pri svojem stalnem trgovcu na 5 dnevnih odrezkov za riž in testenine z datumi od 11. do 15. novembra 500 g testenin. Na ta način je novembrska mesečna količina riža — testenin ranje leta kot za občano znotraj varnostnega pasu, t. j. 1 kg riža in 2 kg testenin.

Enako dobijo moko in kvas na odrezek »Mlad e 417« dodatne živilske nakaznice za mladino od 10. do 18. leta starosti (DoMe) s pretiskano eno vijoličasto črto, kot mladina znotraj zapornega pasu.

Delitev moke za zadnjih 10 dni novembra

Ljubljanski potrošniki dvignejo pri svojem stalnem trgovcu na novembrsko osnovno živilsko nakaznico, ki jim jo je izdal Mestni preiskovalni urad v Ljubljani (znotraj varnostnega pasu: brez pretiska; zunaj tega pasu: s pretiskanimi zelenimi črtami) 1.5 kg enotne (pšenične) moke in 15 g kvasa za zadnjih 10 dni novembra (odrezki za kruh ali moč z datumi od 21. do 30. novembra).

Delitev moke, riža in testenin na dodatne živilske nakaznice

Potrošniki, ki so v posesti dodatnih živilskih nakaznic za delavce (RD, TD ali NTD), za naseče žene ali bolnike za mesec november, prejmejo pri svojem stalnem trgovcu brez oziroma, katere občina je nakaznico izdala:

1. Na dodatno živilsko nakaznico za ročne delavce (RD) in naseče žene (N): dnevno 150 g kruha ali na drugih 10 dnevnih odrezkov 1.24 kg enotne (pšenične) moke ter 8 g kvasa.

2. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri težkih delih (TD): dnevno 250 g kruha ali na drugih 10 dnevnih odrezkov za kruh ali moko 2.053 kg enotne (pšenične) moke ter 13 g kvasa; razen tega prejmejo na odrezke za riž — testenine: na št. 1 in 2 skupno 200 g riža ter na št. 3, 4, 5 in 6 skupno 400 g testenin.

3. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri najtežjih delih (NTD): dnevno 350 g kruha ali na drugih 10 dnevnih odrezkov za kruh ali moko 2.893 kg enotne (pšenične) moke in 18 g kvasa; razen tega prejmejo na odrezke za riž — testenine: na št. 1 in 2 skupno 200 g riža ter na št. 3, 4, 5 in 6 skupno 400 g testenin.

Delitev moke na dodatne žil. nakaznice za delavce za zadnjih 10 dni bo objavljena naknadno.

4. Na dodatno živilsko nakaznico za kruh za bolnike: dnevno 100 g kruha ali na zadnjih 10 dnevnih odrezkov 824 g enotne (pšenične) moke in 5 g kvasa.

Vsakanja Ljubljana po kronistovih zapiskih

Živilski trg v svoji skromnosti

Ob valovanju goste megle se je zadnjo novembrsko sredo že prav zgodaj razvijal skromen promet na živilskem trgu. Gospodinjje so zlasti postajale okoli prodajalke prišljila, ki ga je bilo med vsemi vrtninami in zelenjavo največ, saj so ga nekatere gospodinjje kupovale kar po kilogramu in še več. Doma ga vsede v zaboje ali pa ga poseže. Solate — endivije je bilo primerno, ne prevelikih zalag. Dobro v prodaj so šle zeljate glave, ki jih je bilo tudi nekaj. Na izbiri so bile tudi zelene kolerabice in ohrovt. Kronika naj še omeni, da so nekatere ženske prinesle na trg par kosar gob, to v prvi vrsti mraznice ali sivke, za katere so gospodinjje pokazale veliko zanimanje. Poleg mraznic so bile napravnaj manj užitne trobente po maksimalnih cenah. Vse gobe so bile hitro prodane. Branjeveke so na družinske nakaznice

Miklavževo darilo bo letos lepo vezana knjiga

Bele vrtnice. Spisala Milka Lamprechtova. Dobi se v upravi »Vigred« Slovska 1, in v knjižarnah.

Drabne novice

Notranjci!

Ob prvi obletnici grahovske nesreče se bomo Notranjci spomnili padlih junakov in počastili spomin vseh notranjskih žrtv z žalno službo božjo, ki jo bo daroval g. msgr. dekan Matija Škerbec z asistenco notranjske duhovščine v petek ob 8 v frančiškanski cerkvi pred glavnim oltarjem. Prosimo, da pridejo vsi gg. duhovniki, ki so rojeni na Notranjskem, in oni, ki so službovali na Notranjskem ob tri četrti na osem v zakristiji. K službi božji vabimo vso protikomunistično javnost. Popoldne ob treh se bo vršila v prostorih Kmečke pisarne kratka komemoracija. V slučaju alarma pa četrt ure po alarmu. Vabimo vse Notranjce, da se komemoracije zanesljivo udeležijo.

Iz poštne službe

Pošte Sučna, št. Vid pri Stični in Višnja gora prično posloovati dne 25. novembra t. l. za pisemsko službo in za službo z navadnimi paketi brez označene vrednosti.

Slovesne maše ob 10 v stolnici do nadaljnjega ne bo več. Pad pa bo ob 8 (pridiga 20 minut pred 8) maša s slovenskim petjem, pri kateri bo pel zbor, ki je dosegal pel pri slovesni maši. Vse pevke in pevce opozarjam na to spremembo in prosim, da bi tudi vnaprej tako radi sodelovali na stolnem koru kakor so dosedaj. — Ravnatelj stol. kora.

V petek, 24. novembra, na praznik sv. Janeza od Križa, bo v karmeliškani cerkvi na Selu celodnevno češčenje namesto fare v Zireh. Ob 6 slovesna sv. maša. Tih av. maša ob 7, 30 in ob 8. Ob 16 govor, pete litanije Sreca Jezusovega, zahvalna pesem in blagoslov. Lepo povabilen! Pridite, molimo!

Prijave za zgradnjo za davčno l. 1945. Sindikat hišnih posostnikov opozarja hišne posostnike, da se morajo prijave dohodkov od zgradb za leto 1945 vložiti do 30. novembra t. l. Pojasnila in tiskovine se dobe v tajništvo sindikata, palača Bata, II. nadst. Kupujem koče divjih in domačih živali, lisice, dihurje, polhe itd. po najvišji ceni. — Koluhovna DANILO PREDALIC, Ljubljana, Sv. Petra cesta 18, telefon 36-46.

Formicort pastile za desinfekcijo ust in grla dobiti v lekarnah. Zene in mater! Naša molitvena ura bo v četrtak, 23. novembra, ob 16 v stolnici pri Mariji Pomagaj. Molite bomo iz knjižice »Ure češčenja« v čast Materi božji in darovale na. Še molitve za duše v vceah, zlasti za žrtve brezbožnega komunizma. Knjižico prinesite a seboj. Prodajale se bodo pa tudi še pri cerkvenih vratih, vendar zadnja. Opozorjamo zato, da si jo po možnosti vsaka kupi, ki je še nima.

Tudi v II. letniku SVETOVE knjižnice

NE SMEJO ostati knjižne police brez »SVETOV« knjiž. NAROČITE SE TAKOJ NA »SVET«

Poštnina v gotovini

Ljubljanski peki so si hitro znali pomagati, ko je začelo primanjkovati denarnega drobca in niso mogli strankam vračati v drobižu, da so napravili posebne bone, na katerih so označili ime pekarnice in znesek. V zadnjem času so mnogi poštni uradi na deželi brez poštnih znamk za pisma. Da lahko pisma naprej odpremo, so poštni uradi začeli poštno pobirati v gotovini in tieste zneske potem zaznamujejo na pismu s kratko uradno pripombo, da je poštnina v gotovini plačana in znesek zaznamovan v dnevniku. — Zbiratelji poštnih znamk so zadnji čas postali prav živahni in se zanimajo tudi za pretiskane znamke.

Prošnja šestdesetletnikov in drugih

Izkušeni šestdesetletniki in starejši ljudje naprošajo Prevod, naj bi na kak način ukrenil in pripomogel, da bi tudi stari ljudje bili deležni tu in tam kakih priboljškov, če drugače ne, vsaj nakup jabolk naj bi jim bil omogočen. Tudi stariji ljudje si pozele kako jabolko, toda ga ne morejo dobiti, ker za nje jabolk ni na trgu. Prevod bi dobro storil, ko bi določil primerno množino jabolk za starejše ljudi, ki že več mesecev na svoje starostne nakaznice niso prejeli ne mleka, ne drugih dobrin. Starejša človeka, kakor so to mnogi videli, je pred dnevi zelo užalostilo, ko je videl, kako so se neki dečki obmetavali z jabolki, a sam si ni mogel privoščiti niti eno jabolko. Stari ljudje izražajo nado, da bo Prevod to proročno uvaževal in ukrenil, da bodo stari ljudje lahko kupili kako jabolko.

Razne nesreče in poškodbe

Postrešek, 78-letni Cerar Ivan se je pri padcu hudo poškodoval na glavi. — Neka kolearska je v divjem diru podrla in povzročila 4-letno hčerko poštenega namesta Pelika novo Olgo. Kolearska je ovađena sodišču. — Pri padcu si je zlomila desno nogo 70-letna zasebnica Krhinova Neža. — Z vrelim mlekom se je hudo oparil po životu 1-letni delavec sin Rahne Vinko.

»SVETU« je bogato pisana beseda

Berite knjige Slov. knjižnice!

Postanite

»SVETOV« naročnik

saj s tem podprate dobro domačo knjigo in bogatite svojo knjižnico!

Naznanila ljubljanskih prireditev

Dramsko gledališče

četrtek, 23. novembra, ob 16.30: »Kar hočete«. Red D.
petek, 24. novembra, Zaprto.
sobota, 25. novembra, ob 16.30: »Marija Stuart«. Red Premierski.
V letošnji uprizoritvi Schillerjeve »Marije Stuart« bosta igrali vlogo kraljice Marije in Elizabete za abonentne predstave M. Ukmar-Boltarjeva in Mira Danilova, izven abonmaja pa M. Saričeva in Maria Verica. Na isti igrali lauske abonentke predstave Vloga Oskellija bo igral letos prvič alu-latelj Glasbene akademije Branko Miklavc, član dramskega Studija.

Shakespeare »Kar hočete«. Osebe: Orsino — Drenovec, Sebastijan — Nakarst, An-tonio — VI. Skrbnišek, Pomorski kapitan — P. Kovič, Valentin in Curio — Bitene in Miklavc, Vitos Tohtija Rig — Poček, Vitos Andrej Bledica — Jan. Malvollo — Gregorin, Fabijan in Norao — Gorinsk, Sever. Ka-pucina — Lipah, Vojda brilec — Verdonik, Olivija sluga — Raztresen, Olivija — Sa-čičeva, Viola — Razbergerjeva, Marija — Svetlova. — Režiser: prof. O. Šest, Scenar-ist: inš. Franz E. Kostum: D. Kačerjeva.

Operno gledališče

četrtek, 23. novembra, ob 16.30: »Jenufa«. Red Cetrtek.
petek, 24. novembra, Zaprto.
sobota, 25. novembra, ob 16.30: »Cilvia«. Red Sobota.
Janaček »Jenufa«. Osebe: Jenufa — Heyba-lava, cerkovnica Buryja — Karlovača, star-ja Buryja — Golobova, Laca Klemen — Lipušček, Stava Buryja — Uršič, mlinar — Dolničar, ribnar — Zupan, ribarica — Po-

ličeva, Karolka — Bukovčeva, dekla — Sud-nikova, Barena — Senegračnikova, Jano, pa-štrček — Barbičeva, Dirigent dr. Švara, re-žiser O. Dobevo.

»Odgovorna skupina Jadranske primorje« RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za 23. november:
7 Poročila v nemščini — 7.10 Jutranji koncert, vmes 7.30 Poročila v slovenščini — 9 Poročila v nemščini — 12 Napoved sporeda, nato popoldanski koncert — 12.30 Poročila v nemščini, poročilo o položaju in poročila v slovenščini — 12.45 Salonski orkester vodi A. Dermelj — 14 Poročila v nemščini — 14.15 Od dveh do treh, šare meh — 15 Prenos osrednjega nemškega sporeda — 17 Poročila v nemščini in slovenščini — 17.15 Za mano vedno gro napev — 18 Veselje na gorah — 18.45 Narodopisno predavanje, Tone Ljubli: Ojamskih škratih in mandeljev — 19 Pevski kvintet Premel — 19.30 Poročila v sloven-ščini — 19.45 Prenos aktualnega predavanja — 20 Poročila v nemščini — 20.15 Romantike malo si vsaka želi — 21 Kake vam ugaja — 22 Poročila v nemščini — 22.15 Večerni kon-cert izjava radijski orkester pod vodstvom D. M. Šlanca — 23 Prenos osrednjega nem-škega sporeda.

**ZOBNA KREMA
VAN LAIT**

KINO »MATICA« 22-41
Barvno velenje
»IMMENSEE«
Kristina Šoderbaum Ceri Radetz, Paul Klinger
Predstave ob 16 in 18.

KINO »SLOGA« 22-38
Opereta, polna Joh. Straussovih melodij
»NOC V BENETZAH«
Liza Waldmüller, Heidemarie Hatheyer, Harald Paulsen.
Predstave ob 16 in 18.

KINO »UNION« 22-21
Zabavna komedija
»DVOJIVKA«
Hilda Kralj — Matthias Wietmann.
Predstave ob 16 in 18.

dr. Gregor Žerjav
stolni kanonik, konzistorialni svetnik, ravnatelj škof. računske pi-sarne, bivši profesor verouka na državni učiteljski šoli.
Truplo drugega brata poživla na njegovem domu, Pred škofijo VII., odkoder bo v četrtek, 23. nov., zjutraj ob 7.15 preneseno v stol-nico sv. Nikolaja, kjer bo za dušo pokojnega ob 7.30 slovesna sveta maša zadušnica in prošnja molit-ve. Reši meč. Pogreb bo isti dan popoldne ob 5 z 21 in kapele sv. Andreja na duhovsko božjo njivo pri sv. Križu.
Vse prošnje, da z nami moljate za dušo najinega brata mašnika, ki jo je bil Gospod na sveto ozaljšal s svetimi darovi, da bi se vedno radovala v slavi na ne-beškem domu.
Ljubljana, Jesenice na Gorenj-skem, dne 21. novembra 1944.
MINKA IN JOŽE ŽERJAV,
sestra in brat ter ostalo sorodstvo

A. M. BAŠIČ:

NEDOLŽNA SEM!

16
Tako so minili štirje dnevi od prvega Lavrinega obiska pri Angležu in teh kratkih eto ur je povzročilo pri obeh mladih ljudeh veliko spremembo. Peti dan pa Lavre ni bilo. Anglež je vsak čas pogledal na ure in na vrata, če se že od-pirajo, a Lavre od nikoder. Kaj, ko bi se ji bil s čim zameril? Nemočeno! Vsem drugim, njej pa se ne bi hotel... Jako mučno mu je bilo, da se s sestro, ki je prišla nekajkrat v sobo, ne more pome-niti. Jako rad bi vedel, zakaj Lavre ni. Lavre tudi dan potem ni bilo. O-bupno...! Pač pa se je vrnila sestra Sil-vija iz Splita, s katero se je mogel vsaj nekaj pogovoriti. Silvija je takoj opazi-la, da Anglež beseda čudno rada uhaja na mlado tolažnico, zlasti še, ko mu je povedala, da je grofica. Ni je mogel prehaliti. Da bi se nekoliko raztresel in pregnal dolgočasje, je poslal v hotel »Petka« v Gruž po nekaj svojih knjig.
V.
Zaradi materine bolezni Lavra ni ho-dila več v bolnišnico. Ostala je pri ma-teri in z njo vred trpela. Bila je pre-bлага in preveč vdane, da ji materine

muhe ne bi šle k sru. Grofica Marija je ležala vse blede in je komaj dihal-a.
»Lavra, jaz umiram...« je po muč-nem molku spregovorila mati.
»Za božjo voljo, mama, ne govori ta-ko!« je planila hčerka in rahlo objela mater na postelji.
Grofica Marija je uprla svoj pogled na sliko Križanega, ki je visela na na-sprotni steni, in poiskala z levico roko hčerke, da bi jo z božanjem potolažila. Ali ravno dotik ledeno mrzle roke z nje-no življenja polno roko je hčerko pre-strahil. Groza pa se je je polastila, ko je mati zahtevala duhovnika. V blazni bolečini se je zgrudila k materini po-stelji in se je tako divje jokala, da je pri-tekla Lucija, ki so jo tudi takoj obli-le solze... Zvesti Jakob je z vozom zdir-jal po gospodu.
Sedaj so se vrstili mučni prizori. Mati, ki je nekako videla pred seboj vse svoje življenje, se je poslavljala od hčerke in jo priporočala božjemu varstvu. Naro-čala je dobri stari Luciji, naj bo tudi Lavri to, kar je bila nekoč njej ob roj-stvu in za mladih let. Blagoslovljala je hčerko in ji naročala, naj zagotovi očetu in bratu, če bi se kdaj v življenju ven-dar še srečali, da ona ni kriva, da je da-

MALI OGLASI

Službe

FANTA
14-16 let starega, k zna ministrirati sprej-me takoj v službo za cerkev in dom uprave pokopališča pri Križu, Ljubljana. (b)

Prodajo

2 TEJJA VOZA
tovarni, zelo dobro ohranjeni in v več že dobro uporabljeni kolesa od tovornih voz pro-dam. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 10261.

KORUZO
močelo prod, na gnoj-ker je izrabi prasič za tvorbo mesa in šepa samo 50%. Za-radi večje izrabe lu-pravilnega načina kr-mljenja - pitanja po-vpraskajte pri strokov-njaku: inš. Preželj, Wolfova ulica 3. (l)

HRUŠKE
sveže, zamenjam. — Ponudbe na upravo »Slovenec« pod zn. »Kurjavac« št. 10293.

PROJAM
2 para moških atrapa-nih čevljev, visoke, nove št. 40. Ogleda se Gosposvetska cesta 41, vhod skozi vrt. (l)

ČRNO OBLEKO
skoraj novo prodam. Peterka — Barvarska steza 6. (l)

Pouk

POUK HARMONIKE
daje strokovnjak po hitri in uspešni meto-di začeti inkom in na-predajočim. Mladini in odraslim do popol-nega znanja. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 10287. (u)

Pridelki
ZAMENJAM
sladko rdečo jedilno peso. — Naslov v upravi »Slovenec« pod št. 10269.

Stroji
STARE DELE
od strojev, tudi ne-uporabne, kupimo. — Tehnična pisarna na Rimski cesti 13. Te-lefon 37-55. (str)

Kolesa
ZENSKO KOLO
prodam. Naslov v upr. »Slov.« pod št. 10264.

ZENSKO KOLO
dobro ohranjeno, s svetilko, prodam za 8200 lit. Naslov: An-gela Pleško, Delav-ski dom, soba 12/III, lev.

Pohištvo
POHIŠTVO
za eno sobo in kuhinjo prodam. — Anton Lenčič, Jenkova 4. (b)

KUHINSKO KREDENCO
novo, nepleskano — ugodno prodam, Svetek — Karlovska 1. (l)

STOLNI KAPITEL LJUBLJANSKI
naznanja, da je dne 21. nov. umrl po daljši bolezni, prečastiti gospod
dr. Gregorij Žerjav
stolni kanonik, konzistorialni svetnik in ravnatelj školske računske pisarne
Truplo pokojnikovo se bo pre-neslo v četrtek, dne 23. novem-bra ob 7.15 zjutraj iz hiše ža-losti Pred škofijo 3 v stolnico, kjer bo ob pol osmih slovesno pogrebno opravilo z mašo, na-ker se prepelje na Zale, odko-der bo ob treh pop. iz kapele sv. Andreja pogreb na pokopa-lišče sv. Križu.
Naj počiva v miru!
V Ljubljani, dne 22. nov. 1944.

»O, če vam je samo za to,« je mirno odvrnil stavec, »vas povedem v Ringpo odkoder lahko odplujete po reki na-vzgor do velikega kanala. ki vodi v sr-ce Kitajske, naravnost do Pekinga.
»Toda, gospod Portugalec,« sem ne-voljno vzklilnil, »najprej hočemo priti v Nanking. Povejte odkrito: ali nas nočete ali ne morete voditi tja?«
»Kaj šel Povedam vas tudi na ko-nec sveta,« vas poznam morje vsako ped posebej. Hočete iti v Nanking? Dobro. Prav to noč je plula tjakaj ne-ka nizozemska ladja. Če bi vedel...«
Omembra nizozemske ladje je bila kakor strela z jasnega za naju. Zelo verjetno je učinek starčevih besed bil viden na najinem obrazu, kajti za hip je umolknil in se nasmehnil. Nato pa je nadaljeval:
»Nizozemske ladje se vam ni treba bati. Kot izkušen mornar vam to la-hko mirno zagotovim...« Lkal sem pri-like, da odvrnem starčevu pozornost drugam, zato sem dejal:
»Skrbelo naju je, če niso morda tod morsk razbojniki...«
»Morski razbojniki? Petnajst let že križarim tod, pa nisem nikdar elišal o njih. Pripovedovali so, da so jih videli v bližini Siama, a krenili so proti jugu in izgubili...«
Novo presenečenje: naš sloves kot morsk razbojnik je prišel semkaj že pred nami. Previdno sem pozval star-ca naj nama pripoveduje, kar je vedel o teh morsk razbojnikih. Pripovedo-val nama je o kapitanu, ki so ga ubili mornarji, o ukradeni ladji, ki je bila prodana morskim razbojnikom...
»Ubili so kapitana?« sem vzklilnil samo zato, da bi povedal kaj več in da bi medtem našel kak izhod.
»Ubili ali ukazali ubiti, ne vem to-čno. Zdi se da so ga izročili divjakom. Dejstvo je, da so ladjo z morskimi raz-bojniki videli ob izlivu reke Kam-bodža v bližini Siamskega zaliva in da je malo manjkalo, da niso prišli v roke nizozemskim mornarjem, ki so nekoč bili na tisti ladji.
»Toda ne razumem. Ali so bili raz-bojniki tisti, ki so ubili kapitana in ukradli ladjo?«
»Zdi se, da ne; a vendar je mogoče tudi to, saj se tatovi med seboj dobro razumejo. Vso tako svojat je treba obesiti. Videli boste, da jih bodo prej ali slej prijeli. Nizozemske in angleške ladje so se sporazumele med seboj da jo bodo preganjale brez prestanka. Gorje če se jim tista ladja približa! Pozna jo zelo dobro. Po opisu je zelo podobna tej. Razpisali so nanjo veliko nagrado. Ko sem zagledal vašo ladjo, sem zares mislil, da je razbojniška. A žal nimam sreče. Zadovoljiti se moram s tem, da vam pomagam. Torej v Nan-king?«

Približal se nam je toln, v katerem je bil nek stavec.
»Morski razbojniki? Petnajst let že križarim tod, pa nisem nikdar elišal o njih. Pripovedovali so, da so jih videli v bližini Siama, a krenili so proti jugu in izgubili...«
Novo presenečenje: naš sloves kot morsk razbojnik je prišel semkaj že pred nami. Previdno sem pozval star-ca naj nama pripoveduje, kar je vedel o teh morsk razbojnikih. Pripovedo-val nama je o kapitanu, ki so ga ubili mornarji, o ukradeni ladji, ki je bila prodana morskim razbojnikom...
»Ubili so kapitana?« sem vzklilnil samo zato, da bi povedal kaj več in da bi medtem našel kak izhod.
»Ubili ali ukazali ubiti, ne vem to-čno. Zdi se da so ga izročili divjakom. Dejstvo je, da so ladjo z morskimi raz-bojniki videli ob izlivu reke Kam-bodža v bližini Siamskega zaliva in da je malo manjkalo, da niso prišli v roke nizozemskim mornarjem, ki so nekoč bili na tisti ladji.
»Toda ne razumem. Ali so bili raz-bojniki tisti, ki so ubili kapitana in ukradli ladjo?«
»Zdi se, da ne; a vendar je mogoče tudi to, saj se tatovi med seboj dobro razumejo. Vso tako svojat je treba obesiti. Videli boste, da jih bodo prej ali slej prijeli. Nizozemske in angleške ladje so se sporazumele med seboj da jo bodo preganjale brez prestanka. Gorje če se jim tista ladja približa! Pozna jo zelo dobro. Po opisu je zelo podobna tej. Razpisali so nanjo veliko nagrado. Ko sem zagledal vašo ladjo, sem zares mislil, da je razbojniška. A žal nimam sreče. Zadovoljiti se moram s tem, da vam pomagam. Torej v Nan-king?«

»V Nanking!« sem pritrdil in nami-gnil prijatelju, naj gre s menoj v ka-bino. Zaprla sva se in se začela po-svetovati z ozirom na starčeve zadnje besede, ko se mu je zdelo, da je spo-znal razbojniško ladjo in je upal, da zasluži nagrado. Z ozirom na to, da je bil v najinih rokah in sva bila mnenja, da je postojak in dovolj pameten, sva ga poklicala k sebi. Povedal sem mu resnično zgodbo, namreč kako sva ku-pila ladjo v dobri veri in kaj se je zgodilo pozneje.
Dobri stavec me je molče poslušal in je bil kar presenečen. Ko sem kon-čal, nama je sam svetoval, naj se čim-prej iznebiva nesrečne ladje in si ku-piva drugo.
»V Nankingu boste lahko našli pri-liko, da jo prodaste. Tudi ne bo težko dobiti manjšo kitajsko ladjico. Če ho-čete, vam rad pomagam.«
Obljubil sem stavecu bogato nagra-do, tako da bi se mu ne mogla zbu-diti želja, da bi naju izdal. Nato sem pristavil:
»Vee je v redu. Kljub temu pa je še neka velika težava. Če je ta ladja, kakor trdite, tako dobro znana, kako je ne bodo takoj spoznali? Tudi se mi ne zdi prav, da bi spravili v zadrego postene kupca, če se nam posreči, da se je znebimo...«
V tem trenutku sem začutil, kako me je tovariš potegnil za suknjo. Nje-gova trgovska vest se nikakor ni skla-dala z mojo opazko, ki ni bila prav nič trgovska. Toda stavec me je rešil, ko je odgovoril:
»Nikar se ne vznemirjajte. Bom že poskrbel za to.«
»Pošteno, seveda.«
»Popolnoma pošteno, gospod,« je izjavil in položil roko na prsa.
Segli smo si v roke. Stavec je od-šel, prijatelj pa me je pogledal, zma-jal z glavo in mi dejal:
»Gospod Robinson, nikdar ne bo-ste postali posloven človek, ker vedno pokvarite kupčijo preden jo sklenete.«
Skomignil sem z rameni in se na-smehnil, ne da bi kaj odgovoril. Lahko pa bi mu bil rekel, da sem brez nje-gove spretnosti in pretnosti le ne-kaj dosegel... Pa vem, da bi me ne razumel.
Beg iz Nankinga v Kvintšiang.
Po trinajstih dneh plovbe smo do-speli do severozahodne točke Nankin-škega zaliva. Kmalu pa smo dobili ob-vestilo, da križarita tod dve nizozem-ski ladji.
Brez dvoma je imel sam zlodej svoje kremplje vmes! Vsi trije smo e molče gledali. Tudi stavec, ki je bil prej tako samozavesten, ni vedel več, kaj naj stori. Prijatelj je bil tako zbe-gan, da je pozabil na vso svojo tr-govsko vmeno in ker mu je koža bila dražja od bogastva, je predlagal, naj se izkrcamo ter zapustimo ladjo in blago. Jaz pa nikakor nisem izgubil glave. Prav v takih trenutkih jo mora človek pograbiti z obema rokama ter po treznem premisleku najti pametno rešitev. Vprašal sem starca:
»Poznate morda kak drug kraj, ki je manj obiskan, kjer bi mogli varno pristati in skleniti kupčijo s kakim Ki-tajcem?«
»Dva in štirideset milj bolj na jugu je malo prištanšče Kvintšiang, kamor nikdar ne pridejo Evropejci. Izkrcu-jejo se samo misionarji, ki potem na-daljujejo pot v notranjost dežele. Tr-govina ni bogve kako živahna, vendar pa so od časa do časa sejmi, kamor pribijajo v velikem številu kitajski in japonski trgovci z velikimi množinami raznovrstnega blaga.«
(Malte prihodnjik.)

Legendarni boj grahovskih junakov

Danes zvečer bo poteklo točno eno leto, odkar je maloštevilna domobranska posadka v Grahovem dobojevala naravnost legendarni boj. Samo 46 junakov je celih 15 ur bilo boj na življenje in smrt s tolpo 300 komunističnih tolovajev. Celih 15 ur jih je obšipala toča krogel iz 19 strojnic, dveh topov in dveh minometov. Ročne bombe so se vsipale druga za drugo v razbito hišo, toda poguma junakom komunisti niso strli. Celih 5 ur so se junaki branili iz gorečih razvalin, dušeč se v ognju in dimu, toda klonili niso.

Balantič Franc

Kremžar Franc

Lavrič Bogdan

Rajši na Rab kakor h komunistom

Tedaj pa je OF sporočila grahovskim fantom, da naj le zgrabijo za orožje, češ, da OF razume njihovo resno težko stališče. To je bila pa le preračunana igra. Ko je res nekaj čez 30 fantov sprejelo orožje od Italijanov, so dobili že čez 14 dni grozilna pisma iz gozda, da se morajo pridružiti tolovajem ali pa orožje oddati. Nekaj manj kot 20 fantov je iz strahu pred komunisti orožje oddalo in vsi so odšli raje na Rab kakor v hribe. Le malo je bilo fantov, ki so se zbrali okrog pokojnega trgovca Jožeta Barage, ko je prevzel poveljstvo straže, in vztrajali so v borbi, dokler ni pozno v jesen prišel v Grahovo pokojni Franc Kremžar s svojimi tovariši, Balantičem, Lavričem in Tomažičem Stankom. Kmalu se je grahovska posadka tako okrepila, da je obvladala ves teren med cerkniško in starotirsko faro. Do 8. septembra 1943 ni imela nobenih izgub.

Z junaškim izpadom je Kremžar rešil 35 soborcev sigurne smrti

Po sramotnem izdajstvu badoglijevcev se je pokojni poveljnik Kremžar Franc umaknil iz Grahovega skoraj z vso posadko in se pridružil podobski posadki. Nekateri so ostali doma, a so bili pozneje kljub svečanemu zagotovitvi komunistov, da se jim ne bo nič zgodilo, vsi postreljeni: Jože Baraga v noči 15. oktobra 1943 v Jelendolu, Franc Šega 22. oktobra v Jelendolu, škrlbec Stanko tudi 22. oktobra istotam. Logar Matija je padel že začetka oktobra v Begunjah, Rok Franc pa je izginil brez sledu.

Pokojni Franc Kremžar pa se je v Pudoob tolovajem uprl in se med razvalinami boril vso noč od 13. na 14. september, jutraj ob 5 pa je zapovedal junaški izpad in rešil 35 soborcev tako rekoč smrti iz žrela. Padla sta iz njegove posadke le Ule Janez iz Grahovega in Strle Franc z Milanovega vrha. Rešeni borci so prišli čez Javornik skoraj popolnoma raztrgani in bojs na Rakek in od tam v Ljubljano. Čim pa je bilo ustanovljeno Slovensko domobranstvo, so se grahovski junaki priglasi kot prvi k domobrancem. In ker vsaka ptica najraje tja leti, kjer se zvali, so se tudi grahovski junaki vrnili v prijetno Grahovo, brž ko so se mogli. Ljudje so jih sprejeli z odprtimi rokami, kajti v šestih tednih tolovajske vladne so okusili mnogo gorja; čez 30 vaščanov je bilo ubitih, vas pa skoraj vsa porušena.

Mala domobranska četica - strah komunističnih tolpa

Mala, a pogumna četica domobrancev — štela je komaj 30 fantov — se je vrgla z vso verno na delo. Njena prva skrb je bila, da vzpostavi zopet red v vasi in da zajamci vaščanom osebno varnost. Pokojni Kremžar je v kratkem času povečal število posadke na 76 notranjskih fantov. Posadka je rasla iz dneva v dan in, da je imela samo še mesec dni časa, bi se bila povzpela na 200 borcev, kar bi bilo s podporo cerkniške in begunjske posadke zadostovalo — pri dobri oborožitvi, seveda — da bi bila vzdržala vsak naval tolovajev. In prav ta Kremžarjeva hitrost in organizacijska sposobnost njegovih tovarišev je silno vznemirjala živce domačim terencem, ki so čutili, da izgubljajo med ljudstvom zaupanje. Zato so prav domači terenci zahtevali pri vodstvu tolovajev, da morajo Grahovo čim prej napasti, ker je bila nevarnost, da se bo domobranstvo v Grahovem popolnoma utrdilo. Tolovajsko vodstvo, ki je bilo tako rekoč vsako uro obveščeno o slabih točkah grahovske posadke, je zahtevalo terencev usvojilo, zlasti ker se je bala, da ne bi utrjeno Grahovo postalo odskočna deska za napad na Loško dolino. Tolovaji so prav računali, da če razbijejo grahovsko posadko, bo padla sama po sebi vsa cerkniška dolina, kar se je tudi zgodilo. Poleg tega so pa vedeli tolovaji, da se bo po nemški ofenzivi popolnoma strti borbeni duh tolovajev zopet dvignil, če bodo

mogli pokazati vsaj kakšen navidezen uspeh. Tako je torej prišlo do napada v noči od 23. na 24. november. Napad sicer ni prišel nepričakovano, ker se je

Kako je bilo usodno noč

Usodnega dne je proti mraku poslal pokojni poveljnik Franc Kremžar dve večji oglednici, eno čez Strmec proti Blokam, drugo pa proti Ložu. Ena se sploh ni vrnila pred napadom, druga pa ni opazila nič sumljivega. Polovica posadke se je utaborila v hiši lesnega trgovca Alojza Krajca v vseh obratnih in stanovanjskih prostorih pokojnega trgovca Barage Jožeta, druga polovica pa, kolikor jih ni odšlo v patroljo, je bila v Sokolskem domu in v Fužinarjevi hiši (pokojnega Janeza Drobniča). Druga polovica posadke se je rešila skoraj vsa, iz prve polovice pa se je rešilo samo devet fantov.

Kakor se je pozneje izvedelo, je vodil tolovajski napad Daki. V borbo je poslal edince XIV. tolovajske divizije, kakor poroča tolovajski listič »Naša vojska«. Tako so proslavljeno brigade XIV. divizije v silnem ofenzivnem naletu zavzele sovražni postojanki Grahovo in Velike Lašče, še pred tem porušile Štampetov most ter po izredno hudih borbah vdrl v Kočevje, kjer je padel junaški komandant XIV. divizije, polkovnik tov. Mirko Bračič. Iz tega poročila je najbolj razvidno, kako lažejo svojim navidezno komunisti. Danes vsak otrok ve, da so si tolovaji razbili glave v Grahovem, Laščah in Kočevju. V teh treh napadih je padlo čez dvesto tolovajev, domobrancev pa niti sto ne. V vseh treh mestih pa ni niti enega tolovaja, ker jih branijo domobranci.

Za gotovo je znano, da sta napadali Grahovo najmanj dve brigadi — Tomiščeva in Serčerjeva — in en odred, vsega okrog 800 ljudi. Tolovaji so se približali Grahovu s treh strani. Ena skupina se je prepejala s čolni v Dol. Jezero. Ta je postavila od Podkrajnika do Grahovega štiri močne zasede s 400 ljudmi. Druga skupina, glavnina, je pridrla čez Strmec in tretjo skupino, okrog 150 ljudi, je pripeljal Daki čez Zirovnico, Kamno gorico pod Grahovo.

Pozneje se je dognalo, da so se zbrali tolovaji v Loški dolini v vaseh Vrhnika Markovec in Knežja njiva. Dne 23. novembra so morali prebivalci teh vasi do štirih popoldne speči kruh in ga razdeliti tolovajem. Ob petih popoldne so tolovaji iz Loške doline odšli.

V Grahovem ni bilo do devete ure zvečer nič posebnega. Kmalu po osmi uri je prišel k posadki neki mož, ki je povedal, da se nekaj šušlja po Grahovem, da mislijo tolovaji napasti Poveljnik Kremžar je iz previdnosti takoj zbudil fante, ki so bili po večini že legli k počitku, le nekateri so ležali kramljali in se smejali. Posebno se je šalil pesnik Balantič, češ da noče iti bos v nebesa. Fante so mirno čakali v hiši, poveljnik pa je pričakoval poročila od obeh oglednic. Ena se je vrnila z južnovzhodne smeri in je sporočila, da ni na vsej poti opazila prav

že kakih 14 dni prej šušljalo o napadu po Loški in Cerkniški dolini, vendar pa ni nihče pričakoval, da bo napad tako divjaški.

nič sumljivega; druga oglednica se pa še ni vrnila.

Okrog pol desete ure je opazil stražar pred hišo več izstrelkov raket v oddaljenosti 100 m. Še isti trenutek so se pojavili pred njim štirje tolovaji in že so počili prvi strel. Stražar je skočil v hišo in zapahnil dur. Hiša je bila takoj obkoljena z vseh strani. Nekaj domobrancev, ki so bili zunaj hiše, se je zateklo v Sokolski dom, od tam pa so se umaknili v gozd; isto so storili domobranci, ki so se nahajali v hiši Jerneja Drobniča, padel je le eden ali dva, šest do osem fantov pa se je skril v zvoniku. Dva izmed teh sta se čudežno rešila.

Na Krajčevo hišo se je vsula toča krogel. Sedemnajst strojnic je vso noč bruhalo krogel v zid, toda brez vsakega najmanjšega uspeha. Domobranci so se v hiši branili kakor levi, zlasti ker so pričakovali, da bo prišla vsak čas pomoč. Kmalu po deseti uri se je pripeljal z osebnim avtomobilom poveljnik cerkniške posadke Rado Petrovič. Tolovaji ga niso na poti prav nič napadali, ampak so ga pustili nemoteno naprej. Ko pa se je avto ustavil pred Krajčevo hišo, so ga v hipu obsuli mitraljezi s krogli. Šofer Debevec in poveljnik Petrovič sta imela komaj še toliko časa, da sta skočila v hišo. Šele tu je spoznal poveljnik Petrovič, v kakšnem obupnem položaju se nahaja grahovska posadka. Begunska posadka je izstrelila le nekaj min iz težkega minometa, toda na pomoč si ni upala, ker ni vedela, kakšen je položaj. Takoj so namreč nastopili cerkniški terenci s svojo propagando. Raztrosili so po Cerknici in Begunjah, da se bliža Cerkniška močna tolovajska vojska. Fante niso vedeli, kaj naj store. Usodna napaka je bila, da se je poveljnik Petrovič sam napotil v Grahovo.

Zjutraj so hotele na pomoč večje edince iz Logatec in St. Petra, toda pot preko Javornika je bila tako močno zasedana, da je bilo čiščenje preveč zamudno, zato so se morale vse edince vrniti nazaj v St. Peter. Če bi bil pohod teh edincev uspeh, bi bili vsi tolovaji popolnoma obkoljeni. Na ta način je bila Grahovska posadka prepuščena sama sebi. Kljub vsemu temu pa fante v obkoljeni hiši niso niti trenutek popustili v borbi. Na vsak tolovajski strel so odgovorili desetkratno. Niti en tolovaj se ni smel približati hiši.

Okrog ene ure po polnoči so pripeljali tolovaji dva topiča, ki pa nista imela merilnih naprav, zato so morali tolovaji streljati iz bližine 10 m. Top so naravnali na okno, včasih so zadeli, včasih ne. Malo pred četrto uro zjutraj je bil kot prvi zadet od granate poveljnik Petrovič, ki je kmalu na to izdihnil. Šele po šesti uri je padlo še nekaj fantov, toda to ostalim borcem ni strlo poguma. Granate so nepre-

stano rušile zid, strojnice so tolkle vsako odprtino. Varnih kotičkov v hiši je bilo vedno manj. Prehajanje iz sobe v sobo je bilo nemogoče. Posadka v spodnjem delu hiše se je branila ločeno, dokler ji ni zmanjkalo streliva. Šele ob pol osmih je vdrla drhal v spodnje prostore in zajela 13 fantov, ki se niso imeli več s čim boriti. Toda fante v zgornjih prostorih se niso ustrašili smrti. Branili so se junaško naprej.

Ker so strahopetni tolovaji videli, da jih v boju ne morejo premagati, so ubrali drugo pot, pot zločincev. Najprej so popolnoma izropali gostilniške, trgovske in stanovanjske prostore pokojnega trgovca Jožeta Barage. Na tri voze so naložili vse blago. Ko je bilo vse izropano, so nanese v spodnje prostore slame in jo zažgali. V zgornje prostore se je začel valiti gost dim. Plamen je objel vso hišo, toda nesmrtni borci so se branili naprej. Nekateri so onemogli zaradi dušičnega dima in so popadali na tla. Pesnik Balantič je v smrtnih mukah obnemogel ležal na postelji, dokler se ga ni usmili »črna« smrt. Poveljnik Kremžar Franc pa je bodril in vzpodbujal soborce naprej. Njegova mala četica se je redčila, dokler ni ostal popolnoma sam. Malo po 11. uri se je še pokazal skozi okno in streljal na tolovaje, dasi je bil že trikrat močno ranjen. Tedaj pa ga je zadel rafal iz strojnice in omahnil je v goreče razvaline. Padel je ovenčan s slavo junaške smrti eden najdoslednejših katol. borcev, eden izmed tistih redkih poveljnikov, ki so zagrenili največ težkih dni razbojniku in stokratnemu morilcu, »narodnemu heroju«, bivšemu pekovskemu vajencu — Stanku Semiču.

Istčasno kot hišo so zažgali tolovaji tudi zvonik in cerkev. V zvoniku je za vedno zatislil svoje oči smrtno ranjeni Bogdan Lavrič iz Ljubljane. Poleg njega so padli še trije junaki, potem ko so zadali največ izgub sovražniku. Dva borca sta se rešila tako, da sta se umakala po goreči strehi do konca cerkve, potem pa ko so tolovaji odšli, sta samo nekaj trenutkov prej, preden se je zrušila goreča streha na tla, skočila na cerkveni vrt.

Nesrečne žrtve so žive pometali v ogenj

Toda komunisti bi ne bili komunisti, če bi poznali vojaško čast. Nikdar niso imeli na sebi niti trohice vojaške časti, kajti od njihovih rok kaplja nedolžna kri, ki vpije do nebes po masčevanju. Ko se je 13 fantov zaradi pomanjkanja streliva po vseh vojaških predpisih predalo, so jih tolovaji zverinsko pobili. Pripeljali so jih h goreči hiši, jih na pol prestrelili v hrbet in potem žive pometali v ogenj. To so delali vpricho domačih terencev ob vrisku in veselju podivjanih, moralno propadlih komunistov. Pa razbojniki niso mučili samo teh borcev, ampak so na isti način s strelom ranili tudi dva starčka, stara oba čez 70 let in ju potem živa vrgli v ogenj, in sicer Pelana Miha in Andreja Srobnika. Ni ga človeka na svetu, ki bi smel samo prst položiti na ta dva uboga starčka, ker nista še živ dan nikomur nič žalega storila. Toda terenci so hujši kot zveri, to so pošasti v človeški podobi, to niso ljudje. Staro sovraštvo je njihova življenjska gonilna sila, ki jih ne zapusti nikdar. Tako so svoje staro sovraštvo zlihi tudi na

ta dva uboga starčka in so ju poglani v smrt.

Daki je mislil, da je uničil vso posadko v goreči hiši, ni pa vedel, da se je devet fantov rešilo v javno tehniko, v katero je bil vhod iz veže. Na vhod se je namreč sesula stena in goreči strop, tako da so bili fante živi pokopani. Šele ob štirih popoldne so začeli kopati ruševine in ob 10 zvečer so se izvlekli iz razbeljenega groba. Dva fanta sta bila ranjena, pa sta morala z nadčloveško potrpežljivostjo prenašati bolečine, samo da nista izdala svojih soborcev. Več kot pet ur so tolovaji pijani zmagovalja hodili nad živimi pokopanimi. Niti slutiti niso, da se nahaja pod njimi devet »belih psov«, katerim bi tolovaji najrajši kri izpili. Dva fanta pa sta ušla iz kleti in potem ves čas napada ždel v kopici slame, katero so tolovaji ves čas pukali izpod njiju.

Pa še nekaj je grenilo Dakiju zmagovalje. Daki je razpostavil okoli hiše 19 strojnic, toda dve je popolnoma zatajil in ju naperil naravnost na glavna vrata, misleč, da bo Kremžar poskušal izpad, ali pa da ga bo prisilil na predajo. Toda pokojni Kremžar je daleko nadkriljeval svojega nevednega nasprotnika. Proti jutru je dal Kremžar nalašč odpreti glavna vrata in tedaj sta zaregljali obe prikriti strojnice — seveda v prazno.

Umori in ropanja

Ob eni popoldne so tolovaji odšli. S seboj so odpeljali ves živčev dveh posestnikov in vso obleko ter vse blago iz trgovine Jožeta Barage. Vsak komunist je dobil po tri metre blaga. Zažgali so dve hiši in uničili cerkev ter zvonik. Domobranci je padlo 33, tolovajev pa več, kakor se je naknadno zvedelo. Oni so svoje žrtve zamolčali in na skrivaj pokopali. Neki tolovaj se je izdal pozneje v Loški dolini, ko je zvedel za domobranske izgube, z vzklikom: »Potem smo imeli pa mi več žrtve kot oni.« Samo lahko in težko ranjenih je bilo komunistov okrog 80. Domobranci so nesporno ugotovili 22 mrtvih komunistov, druge žrtve so komunisti pri priči odvlekli izpred oči. Nekateri so nalašč pustili zgoreti, čeprav bi bila njihova dolžnost, da jih rešijo. Sicer so jo pa takoj odkurili iz Grahovega in si niso upali počakati domobranske pomoči.

Neizmerna je naša bol ob izgubi vsakega protikomunističnega borca. Neutolažljiva žalost nas navdaja ob prvi obletnici grahovske nesreče. In težko, da bi mogli preboleti mučeniško smrt 33 nesmrtnih junakov. Vendar pa smemo izpovedati, da smo ponosni na take junake, ki so s prezirno zrl ure in ure grozni smrti v oči, a niso niti za trenutek klonili z duhom. Ti mladi borci so vedeli, zakaj umirajo, zato so se tudi znali boriti. Molče so padli v ogenj. Nihče ni prosil komunističnega morilca milosti. Grozne so bile bolečine gorečih mučencev, toda večje je bilo njihovo zaupanje v božjo pravičnost, ki so ga izkazovali z nadčloveško potrpežljivostjo in herojsko borbo. Tak boj brez upa zmage se bje samo enkrat v tisoč letih. Po pravici rečemo, junaštvo grahovskih mučencev je bilo več kot legendarno. V zgodovini protikomunistične boja na Slovenskem bodo njihova imena blestela kakor biseri. Vsem poštenim Slovencem bo spomin na njihovo smrt neizbrpno vrelce neviht moralnih sil. Njihova neverjetna slava naj poveljuje slovensko ime.

Blick auf Grahovo. — Pogled na Grahovo; puščice kažejo položaj topov pred postojanko domobrancev.

